

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

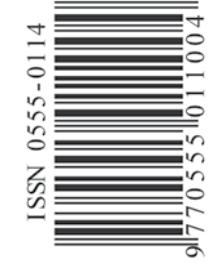
Излази 1. и 15. у месецу

1. април 2013. године

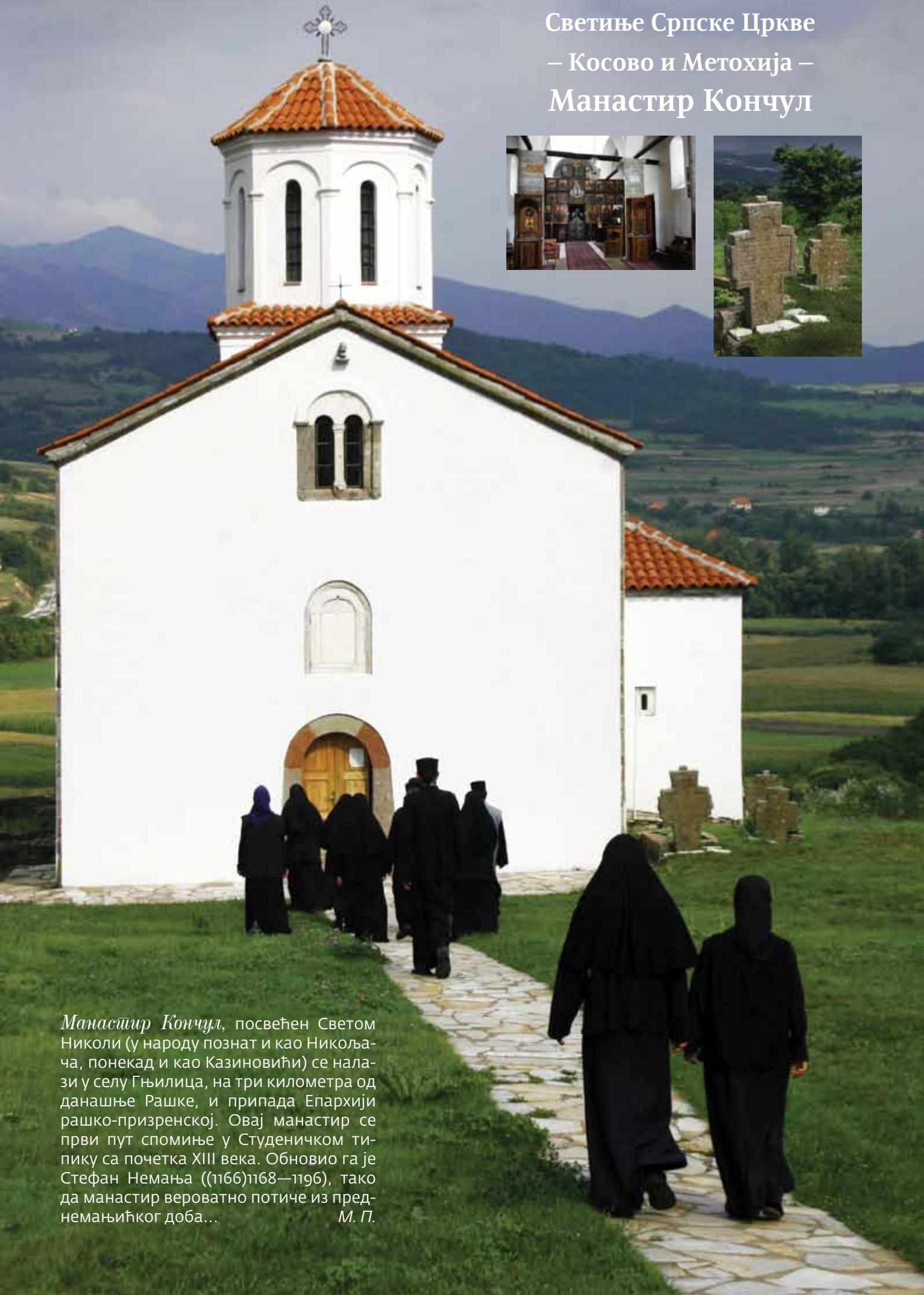
Цена 90 динара

Број 1105

ISSN 0555-0114

Светиње Српске Цркве
– Косово и Метохија –
Манастир Кончул

Манастир Кончул, посвећен Светом Николи (у народу познат и као Никољача, понекад и као Казиновићи) се налази у селу Гњилица, на три километра од данашње Рашке, и припада Епархији рашко-призренској. Овај манастир се први пут спомиње у Студеничком титулику са почетка XIII века. Обновио га је Стефан Немања ((1166)1168—1196), тако да манастир вероватно потиче из пред- немањићког доба...

М. П.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1105

4
Активности Патријарха

6
Устоличен поглавар
Римокатоличке цркве

7
Нечувено: говор мржње
на ватиканском радију
Епископ бачки др Иринеј

8
Косово: најскупља српска реч
Прошојереј-страворфор Стојадин Павловић

10
Бомбардовање СРЈ

11
Деветогодишњица
мартовског погрома
Олга Стојановић

12
Саопштење ЕУО
православне Епархије врањске

13
Уметност Константиновог периода
и њен утицај на црквену уметност
Ђакон мр Ивица Чаировић

14
Развој богословског образовања
као стратегија опстанка СПЦ
на Америчком континенту
Свештеник др Василије Вранаћ

16
Разговор са Метјуом Бејкером
**Георгије Флоровски – васељенски
учитељ православног богословља**
Блајоје Панићелић

19
Људска слобода и порекло смрти
Bojan Bošković

22
Евхаристија чини Цркву
Лазар Нешић

24
Разговор са Б. Ђуровићем
На ползу народа свог
Славица Лазић

27
Омаж оснивачу Музеја СПЦ
мр Биљана Џинђар Костић

28
Пут у Емаус (Лк. 24, 13–35)
(четврти део)
др Предраг Драјашиновић

30
Света места библијске праисторије
Јован Блајојевић

34
Беседник српских шајкаша
Светлана Новићић

36
Свет књиге

39
Вести из прошлости

40
Наука, уметност, култура

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

На насловној страни:
Крсту Твоме клањамо се, Господе!
Фотографија: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Борбе Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двогодоба.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанској упутници!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун, девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKURSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају
ставове аутора.

Дизајн: Соба.рс

Графички припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А.Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 052/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Капеларије за сарадњу са црквама
и верским заједницама Владе Републике Србије

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 18. марта 2013. године у Патријаршији српској у Београду г. Вука Јеремића, председника Генералне скупштине Организације уједињених нација.

Истог дана, Патријарх Српски је уприличио пријем за госте из Антиохијске Патријаршије, Митрополита аркадијског Г. Василија и Епископа мармаридског Г. Илију.

Патријарх српски Иринеј примио је 15. марта 2013. године Преосвећену господу епископе: врањског Пахомија, полошко-кумановског Јоакима и брегалничког Марка.

Истог дана Његова Светост је уприличио пријем за чланове руског мотоциклистичког клуба „Ноћни вукови“, које је предводио др Александар Залдастанов, председник овог најмасовнијег мото-клуба на свету. Хуманитарни рад „Ноћних вукова“ развија уобичајену представу о мотоциклистима. Они пропагирају здрав живот, неговање православних традиција, активни су у помагању деце без родитеља и у борби против наркоманије. Њихова братска љубав према српском народу на Косову и Метохији небројено пута је доказана на бајкерским манифестацијама широм Русије, као и бројним медијским наступима др Залдастанова.

Његова Светост Патријарх Српски примио је 21. марта 2013. године у Патријаршији српској у Београду г. Братислава Петковића, министра културе и информисања, и г. Зорана Недељковића, управника Библиотеке Српске Патријаршије. Пријему је присуствовао и шеф кабинета министра културе и информисања г. Мирослав Јанковић.

Патријарх српски Г. Иринеј разговарао је, 24. марта 2013. године, у Параојском дому Храма Светог Саве на Врачару са председником Владе Републике Србије и министром унутрашњих послова г. Ивицом Дачићем и г. Кристофером Форбсом, потпредседником издавачке компаније *Форбс*.

Честитка Патријарха српског Г. Иринеја новоизабраном папи

14. март 2013.

Његова Светост

Папа ФРАЊА

Ватикан

Ваша Светости,

Испуњени духовном радошћу поводом Вашег избора за новог Епископа древног и славног града Рима - Поглавара свих Римокатолика широм света, упућујемо Вам Наше искрене честитке.

Божија воља је да сви народи света познају Онога који је прави Пут, Истина и Живот – Једини човекољубац, Господ Исус Христос. Он, будући Спаситељ света и Избавитељ од tame греховне, данас је у Вашој личности добио још једног новог духовног молитвеника пред Престолом Својим.

Ваше свештено служење пратиће искушења овога света која ћете имати пред собом, и она представљају огромно бреме – у људским размерама можда и немерљиво. Но, сви смо позвани и да послушамо Христову заповест: „Узмите јарам мој на себе и научите се од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама својим.“ (Мт. 11, 29–30)

Слика достојанства човека се у нашим временима јасно урушава пред притисцима разних неправди, угњетавачких ратова, неоснованих претњи тоталитарних режима и власти које не мисле на будућност овог света, а камо ли да брину за Христово Царство Небеско.

Стога се молимо Господу нашем Исусу Христу, да Вам подари обиље своје милости и духовне снаге у новом звању за које Вас је Дух Свети призвао, како би истрајали на путу Јеванђеља са Његовом ванвременом поруком свету и поздравом који је Он вазда упућивао својим ученицима: Мир вам!

Чврсто изражавамо наду да ћете и Ви, Ваша Светост, попут Вашег Високоуваженог Претходника, трагајући за миром и праведношћу, који су преко потребни овом свету, остати на трагу братољубиве и непоколебљиве подршке Православном српском народу у његовим изузетним напорима за очување територијалне целовитости државе Србије у проблему једнострano проглашене независности тзв. „Републике Косова“.

Желећи Вашој Светости, Вашем Христољубивом клиру, као и свим Римокатоличким верницима широм света, свако добро од Дародавца свих добра, још једанпут Вас срдечно поздрављамо и остајемо у љубави Васкрслог Господа Исуса Христа,
Патријарх српски Иринеј

Сећање на пострадале

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је 17. марта 2013.

године у београдској Саборној цркви Свету Архијерејску Литургију, а у наставку и помен пострадалим у погрому на Косову и Метохији марта 2004. године.

Злочин без казне

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је 17. марта 2013. г., у Народном позоришту Академији коју је под називом „Злочин без казне“ поводом годишњице мартовског погрома на Косову и Метохији организовала Канцеларија Владе Србије за Косово и Метохију. Поред Патријарха Српског присутнима се обратио и председник Владе Републике Србије г. Ивица Дачић.

На Тргу Републике у организацији Канцеларије за Косово и Метохију приказана је изложба фотографија „Злочин без казне“, која бележи приказе погрома над Србима на Косову и Метохији од 17 до 19. марта 2004. године.

Саборник манастира српских

Патријарх српски Иринеј присуствовао је 15. марта 2013. године у Народној библиотеци Србије представљању књиге Петра Вишњића *Саборник манастира српских*. Поред Патријарха Српског о књизи су говорили академик Владета Јеротић, историчар уметности Душан Миловановић и аутор.

Недеља Православља

Помен жртвама

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је 24. марта 2013. г., на Недељу Православља, Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светог Саве на Врачару, као и помен пострадалима у НАТО бомбардовању 1999. године.

Поводом грчког националног празника

Са благословом и у присуству Патријарха српског Г. Иринеја, Његово Преосвештенство Епископ ремезијански Г. Андреј служио је 25. марта 2013. г., на празник Благовести по греко-православном календару, у Патријаршијској капели Светог Симеона Мироточивог у Београду, благодарење поводом грчког националног празника – Дана ослобођења од турске ропства и успомене на ослободилачке устанке из 1821. године. Епископу су саслуживали презвитери Панајотис Карагасиос, Димитриос Касапис и Владимир Вранић. После чина благодарења, Његова Светост је упутио благослов и срдачне честитке амбасадору Републике Грчке г. Димостенису Стоидсу, војним аташеима, дипломатама и припадницима јелинске заједнице у српској престоници, уз молитвене жеље да нашим братским народима Господ подари мир, љубав и снагу да превазиђу сва искушења. И ове године одслужен је помен код споменика грчком националном јунаку Риги од Фере код Калемегдана.

Устоличен поглавар Римокатоличке цркве

Фотографије: Митрополија
црногорско-приморска

Новоизабрани поглавар Римокатоличке цркве, Његова Светост папа Фрања (лат. *Franciscus*, итал. *Francesco*), устоличен у катедрали Светог Петра

Свечаном чину устоличења, у име Његове Светости Патријарха српског г. Иринеја, присуствовала је висока делегација Српске Православне Цркве коју је предводио Архиепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије.

Његова Свесветост Патријарх цариградски Г. Вартоломеј представљао је Васељенску Патријаршију на свечаности устоличења 266. римокатоличког поглавара, први пут од Великог раскола 1054. године. Московску Патријаршију представљао је Митрополит волоколамски Г. Иларион.

Званичну делегацију наше државе предводио је председник Томислав Николић. Свечаностима је присуствовало преко 150 делегација држава, Црка, верских заједница и међународних организација из целог света.

На почетку мисе на Тргу Светог Петра у Ватикану папа Фрања је примио *рибаров ѹрсћен* и папски ограч – *иалијум*, да би у наставку кардинали пришли папи и заклели му се на верност. Миси је присуствовало између сто педесет и двеста хиљада верних.

На почетку приступне проповеди нови бискуп Рима је поздравио кардинале, бискупе, свештенике и часне сестре, те се захвалио на присуству поглаварима и великородостојницима других верских заједница, шефовима држава и влада, као и званичним делегацијама земаља широм света.

Папа је нагласио да је његова улога да буде „чувар смирености служења“ и позвао свет да се супротстави „знацима уништења“. „Права моћ“ поглавара је „служење; он треба да настоји да чува смиреност служења“. „Чувамо људе, бринимо се за сваку особу, с љубављу се старајмо о свима, а посебно о најрањивијима, најсиромашнијима и најмлађима“, рекао је папа у проповеди и подсетио на дело служења Фрање Асишког.

„Само они коју служе у љубави, у стању су да се стају и чувају“. Папа је објаснио своје схватање заштите – „поштовање сваког Божјег створења и уважавање средине у којој живимо“. „То значи заштита сваког бића показивањем самилосне љубави према сваком и свакој личности, нарочито према деци, старијима, болесним, онима у невољи, који су често последњи о којима мислимо. То даље значи старање једних за друге у нашим породицама. Мужеви и жене, најпре се стајте једни о другима, а онда, као родитељи, стајте се о деци, док ће деца са своје стране и у своје време старати се о својим родитељима. То значи да је то изграђивање искреног пријатељства у којем се стајамо једни о другима у искрености, поверењу, благости. На крају крајева, све је поверено нашем стајању и сви за ово сносимо одговорност. Будите чувари Божјих дарова“, истакао је нови поглавар.

При овоме је ставио велики нагласак на очување човекове средине: „Свако треба да буде чувар твари“ и „не треба да се бојимо доброте“, рекао је 266. папа, додајући да се тај позив не односи само на хришћане, већ да има људску димензију и да се тиче свих. „Желео бих да замолим све оне који су на положајима у економском, политичком и друштвеном животу, све мушкарце и жене добре воље: Будимо чувари твари, чувари Божјег наума уписаног у природу, чувари једни других и животне средине!“

Нови поглавар Римокатоличке цркве је изразио дубоко поштовање и према свом претходнику, папи Бенедикту Шеснаестом, који се повукао 28. фебруара. На крају проповеди папа је призвао молитвено посредовање Богородице Марије, Праведног Јосифа, Светих Апостола Петра и Павла и Светог Франаје „како би Дух Свети могао пратити моју службу, а вас молим да се молите за мене!“, нагласио је новоизабрани папа.

Инфо служба СПЦ

Чудно извештавање Радио Ватикана

Нечувено: говор мржње на ватиканском радију

Ейсской бачки др Иринеј

Речи изговорене 18. марта, уочи инаугурације новоизабраног епископа римског, папе Фрање, у емисији *Radio Vatikan* на хрватском језику, биле би невероватне да, нажалост, нису стварно изговорене. У горку и отужну стварност тих речи свако се може уверити на интернет-адреси http://hr.radiovaticana.va/news/2013/03/18/pregled_tiska/cro-674645. Више је него очигледно да је посреди срамна подметачина неког из хрватске секције *Radio Vatikan*, а можда и читаве те секције. Да ли се размаха неко из старе, фосилне дружине усташаидних бојовника, од којих се неки окупљају и око Завода Светог Јеронима у Риму, или је узврела јуначка домољубна крвца у жилама неког од њихових млађих следбеника, није важно, а и не занима нас нарочито. У нашим очима одговорна је установа која је таквим живописним ликовима омогућила да радио-таласе користе за свој говор мржње.

Њихове речи – послате у етар у часу свечаном и важном за Римокатоличку Цркву, за хришћанску вазељену, за велике светске религије и за цивилизовани свет уопште, притом за време свете Четрдесетнице или Великог поста у Црквама Истока и Запада – покazuју да они који су их изговорили немају у суштини ништа заједничко са хришћанством. У периоду покајања и самоукоревања, праштања и смироуња, чудовишно и одбојно одзывању речи лажи и клевете не само против српског народа („српско изазивање“) и Српске Православне Цркве („пијани српски богослови изазивају у Кистањима“) него и против демократски изабраних власти Хрватске (кажу, у нимало ватиканском маниру, да оне не поштују свој народ – напротив, понижавају га и обезвређују). А тек речи којима се оправдава, па и директно пропагира насиље! Јер, забога, право је да српски богослови „добију оно што су тражили“ кад већ воле да се напију, па још и да демонстративно назоче у Кистањама, где им, дакако, и у духу кршћанске уљудбе и у духу модерне демократије, никако није место. Па, као круна свега, патетична изјава: „И опет су жртве Срби.“

Са своје стране, доводимо њихову антилогосну логику до краја: Срби никад нису жртве – ни када буду нападнути и претучени. Они су, увек и заувек, зна се, агресори, па само то могу да буду и у православном манастиру Крки из 14. века, а да и не говоримо о це-

лој Далмацији, у коју су се доселили истовремено и – невероватно, али истинито! – заједно са Хрватима, и то не само по принципијелно сумњивом свеочочанству неког бизантског цара знаног под именом Константин Порфирионит него и по сведочењу свих средњевековних западних хронографа. Све у свему, ово је не мала мрља и срамота у оквиру иначе достојанствене и величанствене свечаности инаугурације новог поглавара Римокатоличке Цркве. Овим је ударен шамар и њему, носиоцу имена Светога Фрање Асишког, папи који је наступио смрно и са речима љубави према свима, а и његовом претходнику, аутору дивне енциклике *Бој је љубав*.

Вајна исправка *Radio Vatikan* у емисији на хрватском језику од 21. марта, под насловом *Црква је проплив свих облика насиља*, још је грђа и срамнија. Они ни тада не знају ко је у име српскога Патријарха био изасланик на папиној инаугурацији. Кажу да су то били Митрополит Јован и Владика Лаврентије, а био је Митрополит црногорско-приморски Амфилохије. И даље правдају напад на младе православне богослове из манастира Крке, с тим што сада клеветничку хајку уздижу „на вишу разину“ – ударају не само на неименоване српске епископе који су, по њима, „дали пристанак на разарање Дубровника“ (!) него и на самога Владику Николаја, а све то, дакако, у служби „повијене истине“! O tempora, o mores!

Стојимо пред парадоксом: председник и премијер Хрватске – који се не изјашњавају као католици него као агностици (што је искрено, па зато и часно, а и њихово је право) – говоре у духу Христовог Јеванђеља кад, поводом збивања у Кистањама, одбацују говор мржње, осуђују насиље и залажу се за мир и заједништво у слободи, док са светог места надомак гробова Светих првоврховних апостола Петра и Павла, бесмртних благовесника вере и љубави, одјекује антихришћански говор мржње. Ово чињенично стање нам помаже да боље схватимо речи Спаситељеве да неће свако ко говори: *Господе, Господе!* ући у Царство небеско него они који творе вољу Оца небеског и да ће многи са Истока и Запада седети за вечном трпезом Царства Божјег, а многи „синови Царства“ биће изгнани у таму најкрајњу (ср. Мт. 7, 21–23 и 8, 11–12). Ово важи и за нас, а и за све људе свих времена.

Академија поводом мартовског погрома на Ким 2004.

Косово: најскупља српска реч

Приредио ирођојеј-ставрофор
Стојадин Павловић

Група студената са Правног факултета Универзитета у Београду: Јелена Јовановић, Никола Петровић, Милан Ђокић и Вукашин Бараћ, у сарадњи са представницима Студентског парламента и уз велику подршку декана проф. др Симе Аврамовића, организовала је Академију поводом мартовског погрома који се д догодио 2004. године у нашој јужној покрајини, под називом „Косово: најскупља српска реч“. Академија је одржана 19. марта 2013. године, на Правном факултету. Присутним су се обратили Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, академик Матија Бећковић, професор Оливер Антић, Мирко Крлић, помоћник директора канцеларије за Косово и Метохију и глумица Ивана Жигон.

Беседа Патријарха српског Г. Иринеја

„Вечерас присуствујем највеличанственијем скупу посвећеном најсветијој теми наше историје, наше културе и наше духовности. Морам да нагласим да израз „Космет“ никако не може бити алтернатива правом називу за нашу свету територију – Косово и Метохија. То није само област, није само део Србије, то је земља натопљена сузама шестогодишњег страдања и

страдалника. Зато је то за нас најсветија земља, зато је то за нас камен темељац свега што називамо нашим. Оно што је Јерусалим за Јевреје, Рим за Италијане, Кремљ за Русе, то је за Србе Косово.

Оно што се десило 17. марта 2004. године представља врхунац нашег досадашњег страдања. За паљена Пећка патријаршија од стране „Арнаута“ 1981. г. била је најава за све оно што ће се касније дешавати. Сто педесет цркава и манастира је спаљено. Девет стотина и педесет дома српских је опљачкано и спаљено. Ударили су и на нешто што ниједан цивилизовани народ не би чинио, преорали су и разорили српска гробља, што представља врхунац некултуре и злочинства. Недавно сам поновио речи Св. Владике Николаја, изгворене након што је обновио Немачко гробље у Битољу: „Мртав војник није непријатељ.“ На велику жалост нашу, наше културе и културе европске, све се то дешава пред очима и са одобравањем „културне Европе“. Надамо се да окупација не може трајати вечито и да има наде да се за Косово изборимо, да га сачувамо и да остане наше. Како рече овај млади бе-седник, „ми Косово нисмо изгубили“, ми се боримо за Косово.

Некакво признавање за нас је потпуно стран појам. Никакво

признавање, јер ако се нешто призна то значи да је заувек изгубљено. Не долази у обзир никакво признавање, нити некаква деоба. Зар можемо замислiti да сутра Пећка патријаршија, Дечани са Светим Краљем Стефаном Дечанским, Грачаница, Манастир Св. Јоаникија Девичког, Богородица Љевишка, Архангели и многе друге светиње припадну неком другом народу. Шта да поделимо? Кућу? Да половину куће дамо некоме, а да половину задржимо? Не! Ми ћemo морати да је чувамо целу – целовито Косово и Метохију. Ми смо са Шиптарима живели стотине година. Они су се слободно развијали, слободно кретали и живели као народ са својом културом и са својим обичајима. То можемо и даље да чинимо. Хвала Богу, Косово и Метохија је богата земља и има места за све. Надам се да ће и размишљања многих у свету бити промењена. Мене радује што сам имао прилику да чујем да су неки на ове просторе долазили са једном претпоставком о Косову, а одлазили са сасвим другим мишљењем. Другим речима видели су право стање. Утешно је што је Црква и дан-данас присутна на Косову и Метохији. Ми ћemo све учинити да Црква остане са својим народом, као што је то увек и чинила и чини у целом свету где

Срби живе. Тако је било и тако ће бити. Једном речју: Косово је било и мора остати наше. Очекујемо правично решење. Ако не буде донето правично решење, Косово ће бити увек буре барута и никада неће донети добро, никада неће донети мира ни једном ни другом народу. Ми желимо да се питање Косова реши на најправеднији и најправичнији начин. Даће Господ да тако и буде.“

Из беседе студента Милана Ђокића

Како да ја држим слово о нашој највећој рани, која нам крвари ево већ вековима?

Како да ја то радим, када председник Владе наше земље у свом ауторском тексту изјављује да нас је неко – ето не знам баш ко, у последњих десет година лагао како је Косово наше?

Могу само да кажем да се са тим не могу сложити. Истина, недавно сам, на овом факултету рекао како се бојим да су срце Србије већ ишчупали из наших груди.

Да бисмо до краја успели са намером да нам се Косово не отме, морамо проћи кроз катарзу и наћи ново историјско решење. Морамо рационално решити питање Косова, не одричући се свог идентитета и своје територије. За почетак, мислим да треба да учинимо оно што је највредније: морамо улагати у људе! Јер, ако уложете у младе људе, у њихово образовање, у њихово знање и звање, они ће бити тражени

у свету. Ми треба да их пустимо да оду у тај свет! Јер ће тамо, на неком важном положају, моћи да изврше утицај, да направе притисак, да лобирају за Србију и српско Косово. Моћи ће да дигну глас и дају свој допринос у борби за нашу покрајину. Они ће бити прикривени амбасадори Србије. Војници без мача. Војсковође без топографских карата и армије. Ето, дао сам идеју за прве кораке у решавању тог питања. А ви? Ви ме послушајте. Молим вас. Улађите у младе људе, како сутра не бисмо поновили *ваше* грешке!

Из беседе доцента Владимира Вулетића

Светиславе... шта ћеш овде, Свето? Шта ћеш овде, ћале? Зар да те овде наћем где људи гину? Па, ти не умеш ни да погинеш Светиславе!

Сећаш ли се како си ме малог љуљао у крилу, док је стриц Никола певао *Онамо, 'намо!*? Сећаш ли се оног Божића, када сам први пут у овој цркви запевао *Рождество Џово Христово Боже наш...*?

Можеш ли, тата, сад да видиш нашу Богородицу Љевишку, видиш ли запаљене зидове, унакажене фреске, осећаш ли свеж мириш урина?!...

Знам да си ћутао '45. када је забрањен повратак Србима, избеглим у рату, на Косово, знам да си се радовао рођењу Фатмирог сина као мени, чуо сам како си говорио да је комшија Фатмир добар човек, да то, што

истиче албанску заставу уз нашу кућу за празник, није провокација, није побуна, него одраз људског поноса.

Није ти, Свето, било лако, када је 1952, баш на Св. Саву, срушена до темеља Спомен-црква у Ђаковици, када власти удовици твог пријатеља попа Луке Булатовића нису дозволиле да кости свога мужа, сахрањене крај цркве, пренесе пре рушења. Тешко ти је у срцу било када су Вељко и Андрија продали своје куће и сву земљу, и са сузама у очима се опростили од тебе. Плакао си, Светиславе, 27. септембра 1988, када су на Крстовдан, у селу Граце код Вучитрна, петорица Албанаца раскопали један гроб и ископали двоје српске новорођенчади, близанце, децу Радојка и Драгице Петровић, раскомадали их и делове тела разбацали унаоколо. Плакао си, тата, али ћутао. Дошло је, како Симовић предвиде, време када нам озеблим и гладним не дају на сунце, на пијаце и улице, када на црквама од пепела звона од блата у магли клати безнадежна рука. Како да те оплакујем, Свето, кад морам да мислим о овој светој разапетој земљи, кад морам да се борим да себе не предам? Како да те не оплакујем, када ми, и без очију, отвараш видике највише вредности – слободу у загрљају смрти? Где да те сахраним, Свето, када нам је Љевишка спаљена, када су нам гробља преорана, да ми те бар Ибар однесе, да те Лаб и Ситница покрију и вечном миру предају!...

– Операција Племенити наковањ –

Не поновило се:

Бомбардовање СРЈ

И ове године смо се окупили пред крсним обележјем како бисмо молитвено обележили чештвнаесту годишњицу бомбардовања Србије и ратних страдања и узели молитве Господу Спаситељу да душе пострадалих православних хришћана утокоји у својим рајским насељима.

Владика Теодосије

И у овом као и у многим другим страдањима нашег верног народа пострадало је највише невиних жртава и зато дубоко верујемо да ће их Господ пригледи у својим рајским насељима заједно са свима онима који су невино страдали као православни хришћани због свог крсног имена и своје вере православне, рекао је Преосвећени Епископ Теодосије на паастосу жртвама НАТО бомбардовања Србије 1999. године, одржаном након Свете Литургије у Грачаници 24. марта 2013. г.

Бомбардовање Савезне Републике Југославије од стране НАТО алијансе (кодно име *Операција Савезничка сила* (енг. *Operation Allied Force*) или у САД *Операција Племенити наковањ* (енг. *Operation Noble Anvil*), у Србији познато као *Милосрдни анђео*, трајало је од 24. марта до 10. јуна 1999. године. То је било друго важније војно уплитање НАТО-а након бомбардовања Републике Српске у операцији *Намерна сила* 1995. и највећи војни сукоб на простору Србије и Црне Горе од времена Другог светског рата.

Албанаца. Непосредан повод за акцију била су дешавања у Рачку и одбијање југословенске делегације да потпише споразум из Рамбујеа. Према доступним подацима, за 78 дана бомбардовања погинуло је око 2.500 људи, од тога 1.031 припадник војске и српске полиције.

На дан годишњице почетка бомбардовања СР Југославије, 24. марта 2013. г., у свим храмовима СПЦ у земљи и расејању служен је, после Св. Литургије, помен пострадалима у НАТО бомбардовању. Помен страдалима Патријарх српски Иринеј служио је у Цркви Св. Саве на Врачару.

О. С.

„Бомбардовање и агресија НАТО-а је баханалија греха започета у свете вакршње дане. Безакоње. Неколико силних и великих земаља мимо међународног права ломи вољу једног народа и земље и баца бомбе које имају за циљ да поруше поредак успостављен после Другог светског рата и заснују свој нови поредак на диктату грубе сile.“ – рекао је у својој беседи блаженопочивши Патријарх московски

Алек-
сеј II,
на Ли-
тургији
коју је
служио
заједно
са bla-
женоп-
чившим

Патријархом Павлом у Храму Светог Саве у Београду, 20. априла 1999. г., током ваздушних напада НАТО алијансе.

– Да се не заборави –
Изложба Високе школе – Академије СПЦ

Деветогодишњица Мартовског погрома

Олга Стојановић

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, Владика хвостански Г. Атанасије је, 17. марта 2013, отворио, у Светосавском дому Спомен-храма на Врачару, изложбу копије фресака српске владарске лозе Немањића, коју су сачинили студенти Високе школе Академије СПЦ за уметности и конзервацију из Београда, под менторским вођством мр Горана Јанићијевића. Девета по реду, изложба „Да се не заборави“ окупила је све око сећања на срце Старе Србије, позвала је још једном на незаборав српског наслеђа са Косова и Метохије.

Беседећи окупљенима Преосвећени Владика је између осталог рекао да су „фреске из манастира које су представљене – живе, да су их уметници оживели, те да све уништено у погрому из 2004. може поново оживети“. На отварању су говорили иprotoјереј-ставрофор др Радомир Поповић, декан Академије СПЦ, и мр Бојан Поповић, директор Галерије фресака Народног музеја.

Мартовски погром је однео много живота, али је тих дана и разрушено, похарано и бестидно насрнутно на оно што је вековима чувано као исходиште српске духовности, културе, српског национа... Зато, од 2005. године, ове изложбе, које су се најпре збивале под сводовима Галерије фресака, потом Народне библиотеке Србије и сада у Светосавском дому, представљају молитвено-уметничко сећање (мр Горан Јанићијевић – йерим. аутор.), а са годинама које долазе и кроз искушења ововремена, постaju, ако је то могуће,

и још актуелније и још болније питање нашег бића, нашег опстанка, сећања зарад сутрашњице.

Овогодишња изложба се, од претходних, у неколико разликова — по томе што се одржавала у години у којој се прославља 1700. годишњица Миланског едикта. С тога су се међу репликама фресака нашле и оне са представама Светих Константина и Јелене из Грачанице и Дечана и копија Воздвижења часног крста из Грачанице.

Изложба је трајала, као и сваке године, од 17. марта, када је почeo погром, па до 24. марта — датума када је НАТО алијанса — 1999. године — почела бомбардовање Србије и Црне Горе.

Баковица, Црква Свете Тројице
после 17. марта 2004. г.

У таласу албанског насиља 17. марта 2004. г. („Кристална ноћ на Косову“), убијено је 19 особа, програно 4.012 Срба, етнички очишћено шест градова и девет села, запаљено 35 цркава, а порушено, запаљено или тешко оштећено 935 српских кућа и 10 школа, домаћина здравља, пошта.

Саопштење Епархијског управног одбора православне Епархије врањске

Ради истинитог информисања јавности, Епархијски управни одбор православне Епархије врањске, поводом текста објављеног 21. марта 2013. године у *Новинама врањским*, саопштава јавности следеће:

Епархијски управни одбор, као извршно тело Епархијског савета Епархије врањске, надгледа и води рачуна о имовини и материјално-финансијском пословању црквених јединица на подручју Епархије врањске.

Извршавајући своје редовне обавезе из делокруга контроле материјално-финансијског пословања црквених јединица Епархије врањске, Епархијски управни одбор је увидео пропусте у раду врањске канцеларије Човекољубља, добротворне фондације СПЦ, као и у пословању црквених општина врањске и Шапраначке, односно Саборног храма Св. Тројице у Врању и Храма Св. Петке на Шапраначком гробљу у Врању, као и у раду магацина Епархијског управног одбора, и сходно томе донео следеће одлуке:

– одлуку ЕУО бр. 429 од 12. децембра 2012. године о трајном прекиду рада Одбора Добротворне фондације Човекољубље, односно њене организационе јединице у Врању (дужност шефа канцеларије обављао свештеник И. Ј.);

– одлуку ЕУО бр. 5 од 15. јануара 2013. године, којом се налаже детаљан преглед материјално-финансијског пословања црквених општина Врање, Шапранце и Собина, у периоду

од 1. јануара 2006. године до 31. децембра 2010. године;

– одлуку ЕУО бр. 81/2 од 11. фебруара 2013. године, којом се разрешава дужности магацинер Епархијског управног одбора Епархије врањске Н. И. и

– одлуку ЕУО бр. 81/4 од 13. фебруара 2013. године, о контроли пословања магацина Епархијског управног одбора Епархије врањске у односу на све црквене јединице за 2012. годину.

Ове одлуке Епархијског управног одбора – чији је председник, по Уставу Српске Православне Цркве, надлежни Епископ врањски – узрок су нових неистина о „агонији извесног Немање С. и поверљивог му свештеника“, изречених у циљу прејудицирања или обезвређивања резултатâ до којих може доћи комисија чији је рад у току.

По завршетку рада комисије, који ће бити заснован на доказима, а не на сумњама, резултати ће бити саопштени јавности, а уколико исти покажу да је постојала проневера црквеног новца, против одговорних особа биће предузете одговарајуће мере пред надлежним црквеним и државним органима.

Врање, 21.3.2013
Епархија врањска

– 1700 година од Миланског едикта –

Уметност Константиновог периода и њен утицај на црквену уметност

Фото: Иван Јовановић

У Галерији Народног музеја у Зајечару, мр Горан Јанићевић, ванредни професор Високе школе – Академије Српске Православне Цркве за уметности и консервацију на катедри Фрескопис, одржао је 27. фебруара 2013. године предавање на тему Константинов славолук 1700 година после, у оквиру изложбе мастер рада у оквиру студијског програма Црквене уметности, на тему Уметност Константиновој периоду и њен утицај на црквену уметност, кандидата Уроша Благојевића (код ментора проф. Јанићевића).

Висока школа – Академија Српске Православне Цркве за уметности и консервацију на овај начин показује јavnosti свој рад и труд на пољу савремене црквене уметности и могућност интерпретације ранохришћанске уметности у години у којој славимо јубилеј – 1700-годишњицу од објављивања Миланског едикта.

У складу са тим ова акредитована црквоношколска ин-

ституција има за циљ откривање, умножавање и развијање дарова свих који раде у њој; преношење научних, стручних и уметничких знања и вештина; развој науке и унапређење уметничког стваралаштва; и обезбеђење научног, стручног и уметничког подмлатка; пружање могућности свим појединачима да под истим условима стекну високо образовање из поља уметности и обнове и чувања и да се образују током читавог живота.

Бакон мр Ивица Чайровић

Из Каталога изложбе:

Пројекат Уроша Благојевића указује на Константинов славолук као дело које поред архитектонско-споменичког карактера поседује и аутентичну иконографију.

Рад садржи сећање на градитељски склоп, док појединачна иконографска решења у општем склопу добијају коначни смисао. Касноантички симболи на један неочекивани

начин остварују свој смисао у раду насталом у другој деценији 21. столећа, у години 1700. од проглашења Миланског едикта...

Проф. Горан Јанићевић

Српска Православна Црква у савременом свету

Развој богословског образовања као стратегија опстанка СПЦ на Америчком континенту

Свештеник др Василије Вранић

Пре неколико недеља, у гласилима наше Цркве је осванила изузетно интересантна и охрабрујућа вест да је Православни богословски факултет из Београда потписао споразум о научној сарадњи са Академијом Светог Владимира у Њујорку. Сvakако да ће ова сарадња и размена искустава допринети развоју академског дијалога у Србији, а исто тако српска теологија ће заузват освежити и научна настојања Академије Св. Владимира. Наравно, Срби који се баве богословљем на Северноамеричком континенту са великим одушевљењем и надом гледају на ширење академског деловања Српске Цркве и са ове стране Атлантика. Несумњиво је да ће „Српска кућа“ при Световладимирској академији бити достојан додатак образовним настојањима Срба на Северноамеричком континенту, која су започета пре 27 година оснивањем Богословског факултета при манастиру Св. Саве у Либертивилу.

Оснивање Богословског факултета имало је како краткотрајан циљ, тако и далекосежну визију. Најпре, требало је обезбедити опстанак и нормално функционисање Српске Цркве, те је основни задатак факултета био образовање и припрема кандидата за свештеничку службу за прилике парохијског

живота у Америци, а ради попуне упражњених парохија у САД. Овај задатак факултет је достојно испунио изнедривши следећу генерацију свештенства на Америчком континенту. Тиме је продужено несметано деловање наше Цркве за следећих неколико деценија. Поред тога, факултет је подарио нашој Цркви и одређени број дипломираних богослова који данас заузимају веома истакнута места у животу Цркве и са великим успехом обављају најодговорније послове како у матици тако и у дијаспори.

Визија, пак, оснивања Факултета Св. Саве била је унапређење богословске науке кроз дијалог са другим академским институцијама. У овоме је факултет је остварио скроман резултат, али није био у потпуности неуспешан. Иако је током 27 година постојања изнедрио релативно мали број дипломата (просечно се сваке године упише око 7 студената), многи су наставили школовање на магистарским студијама, а чак четворица су и успешно одбрањили докторате на чувеним универзитетима у Америци и Европи. Број постдипломата у односу на укупан број студената је импресиван.

Неопходно је, ипак, стремити ка болитку и већим успесима. Места за унапређење садашњег

квалитета наставе има доста. Такође, требало би значајно унапредити приступ научним материјалима (било штампаним или дигиталним). Потребно је уложити новог труда и ентузијазма да би се првобитна визија оснивања факултета у потпуности испунила. Побољшање је неопходно у многим аспектима рада, али уложени напор свакако да ће се вратити многоструким добром целокупној Српској Цркви.

Најпре треба имати на уму стратешки значај постојања Богословског факултета Српске Православне Цркве у Америци. На овом континенту, где нашем народу на сваком кораку прети опасност од асимилације и разводњавања етничке самосвести, Богословски факултет шаље јасну поруку свету да Срби имају чврсту намеру да опстану. Веома је похвално и охрабрујуће да и Срби у Аустралији имају визију о својој будућности, те граде Колеџ Светог Саве, са намером да учврсте своје образовне напоре. Срећом, за Србе у Америци то је урадила претходна генерација. На нама је одговорност да као достојни наследници одржимо и унапредимо оно што су нас ради наши претходници са визијом успоставили.

Познаваоци прилика у Америци засигурно примећују потребу за потпуним православ-

Манастир Светог Саве у Либертивилу

ним богословским школством на средњем западу САД (где се налази и Факултет Св. Саве). Наиме, на истоку САД налази се неколико богословских школа (Академија Св. Владимира и Семинарија Св. Тихона Америчке Православне Цркве, Академија Св. Крста Грчке Архиепископије, као и Семинарија Св. Тројице Руске Заграницне Цркве). На западу Америке такође постоје две православне високошколске установе (Атинагорин институт и Колеџ Св. Катарине Грчке Архиепископије). На средњем западу, осим Факултета Св. Саве, не постоји ни једна православна богословска школа. Ово је прилика да се наш факултет наметне као озбиљна академска институција. Од тога би Српска Православна Црква имала вишеструку корист: 1. наметнула би се као једна од водећих црквених јурисдикција у Америци; 2. истовремено би претекла неку другу јурисдикцију да попуни ову празнину на средњем западу САД и послала јасну поруку да је Српска Православна Црква озбиљна у сво-

јим намерама да опстане као аутокефална јединица на Северноамеричком континенту, те да има шта да понуди православљу у Америци. Српска Православна Црква већ има своју богословску школу коју уз мало добре воље може да преобрази у озбиљну богословско-академску институцију. У том случају не би постојала потреба да се у будућности наши свештенички кандидати шаљу на образовање у богословске школе других јурисдикција у Америци. Овако унапређена школа имала би потенцијал да привуче кандидате других јурисдикција, као и да наметне православље у контексту српске литургичке праксе и српског духовног и културног наслеђа. Баш као што Академија Св. Владимира инсистира на поштовању литургичке и културне традиције православља израженог кроз америчку културу, тако би се на Факултету Св. Саве у Либертивилу практиковало богословље коме је српско наслеђе дало израз.

Сада када су директне потребе за попуњавањем парохија у

Северној Америци махом задовољене, факултет би коначно могао да се посвети унапређењу науке. Извесно је да је потребан озбиљан рад на том пољу, што би требало започети већ у наредним месецима. Несумњиво је, пак, да би озбиљна сарадња и научна размена са Православним богословским факултетом у Београду била од непроцењиве користи у овом процесу. Можда је управо сада време да се договор о сарадњи, сличан ономе са Академијом Св. Владимира, коначно склопи и између факултета у Београду и факултета у Либертивилу, где би искуство и висока стручност колега из Београда помогли нашој Цркви на овом континенту да изнедри озбиљну научну установу која би свима служила на част. Наша Црква би од овакве високошколске установе имала многостручну корист, како у смислу унапређења квалитета пастирске службе и мисије, тако и у смислу чвршћег повезивања дијаспоре са матицом и опстанка српског имена у далеком свету.

Разговор са Метјуом Бејкером

Георгије Флоровски – васељенски учитељ православног богословља

Разговарао Блајоје Пантелић

Владимир Лоски, Шмеман, Романидис и Зизјулас сматрају Флоровског највећим православним теологом његовог доба. Василије Кривошеин, такође, дели њихово мишљење.

Метју Бејкер (Провиденс, Род Ајланд, 1977), тренутно један од најбољих познавалаца богословског наслеђа оца Георгија Флоровског, говори за *Православље* о својим истраживањима, о неопатристичкој синтези, савременом српском богословљу. Пре него што ће уписати докторске студије на Универзитету Фордам, код проф. Аристотела Папаниколауа, Бејкер је завршио мастер студије на Светом Тихону (2008) и Светом Крсту (2010), а извесно време је истраживао заоставштину оца Георгија Флоровског на Принстону и Светом Владимиру.

Аутор је неколико запажених студија, а превођен је и на српски језик.

Када сте почели да истражујете живот и богословску заоставштину оца Георгија Флоровског? И зашто сте одабрали баш њега?

– Најпре сам, пре отприлике десетак година, прочитao његова *Сабрана дела* (Collected Works, Vol. 1–14). Привукло ме је његово истраживање историје и тајне људске слободе. Био сам под снажним утиском „јеванђелског“ код њега, „проповедничке теологије“ (pre-

aching theology) – нечега што нисам тако јасно препознао код других савремених православних теолога...

Проблем са рецепцијом Флоровског уопште јесте недоступност његових списка. *Сабрана дела* нису добро уређена, непотпуна су и нема их више у продаји. Многе текстове је готово немогуће набавити. Због тога се ниједан научник није позабавио целокупним корпусом његових списка, да не помињем његове необјављене чланке. Али, као што је Ендрју Лаут написао о Њуману: читалац мора, да би га разумео, да прочита мноштво његових спи-

са. Захвалан сам што ми је биограф о. Георгија Ендрју Блејн омогућио увид у целокупан објављени корпус дела Флоровског као и многе необјављене чланке, и што ми је омогућен приступ архивама на Принстону и на Св. Владимиру, где тренутно боравим.

Након много година занемаривања, током којих је његово рукописно наслеђе сведено на само неколико површно схваћених фраза, Флоровски је сада у жижки интересовања, што је прилика да се пажљивије позабавимо његовом мишљу. Флоровски је изузетно значајан, али никада није тумачен на прави начин – а разумевање његовог богословског система је кључно за сагледавање позиције правословног богословља у недавној прошлости, садашњости и будућности. То ме је подстакло да довршим своје докторске студије на Фордаму, где боравим већ три године и спремам се да, под менторством професора Аристотела Папаниколауа, напиши дисертацију о ерминевтици Флоровског.

До каквих сте закључака дошли проучавајући живот и дела Флоровског? Како коментаришете његов значај и допринос православном богословљу?

– По речима Св. Јустина Поповића, Флоровски је икона на иконостасу православне теологије новог века. Владимир Лоски, Шмеман, Романидис и Зизјулас сматрају Флоровског највећим православним теологом његовог доба. Василије Кривошеин, такође, дели њихово мишљење. Јован Мајендорф бележи: „Ја сам, готово у потпуности, верни следбеник Георгија Флоровског.“ Бројни светогорски подвижници су га назвали оцем Цркве. Старац Софроније, духовно чадо Преподобног Силуана, упутио је сопствено „богословско исповедање“ оцу Георгију са мол-

бом: „Помози ми да се одржим на царском путу Отаца“.

Флоровски је одиста „кључна“ личност чији утицај се види код готово свих значајних савремених православних теолога. Истовремено, сматрам да није исправно схваћен. Уз изузетак Јована Зизјуласа, готово нико од свих њих који су на разне начине приступали о. Георгију није исказао дубље философско интересовање за оно што је од самог почетка обликовало Флоровског, и у светлу чега би требало посматрати све његове потоње списе.

Које су суштинске тачке неопатристичке синтезе Георгија Флоровског?

– Прва, основна и централна тачка, јесте виђење Исуса Христа, оваплоћеног Господа и Спаситеља, распетог и васкрслог, који се вазнео и који ће поново доћи. Односно, да христиологија није само једно богословско поглавље, већ је право, или би требало да буде, интегрална структура читаве теологије. Црква, и небеска и историјска, јесте Тело Христово – „обличје славе“ скривено под „обличјем слуге“. Као „потпуни Христос“, Црква је „егзистенцијална претпоставка“ читаве теологије.

Флоровски је одиста „кључна“ личност чији утицај се види код готово свих значајних савремених православних теолога. Истовремено, сматрам да није исправно схваћен.

Да ли је, према вашем мишљењу, замисао неопатристичке синтезе прихватљива и применљива данас? Каква су Ваша запажања у вези са овим „методом“?

– Сматрам да јесте. Упркос недавно изреченим критикама, од којих је већина заснована на површном и непотпуном познавању списка, а понекад и на богословским претпоставкама које су не баш православне – нисам наишао на боље решење.

„Пост-патристичка“ православна теологија је неодржива. Ова идеја је показатељ најгоре врсте прогресивног историјизма – нека врста „Виговског тумачења историје“, да се послужим описом историчара Херберта Батерфилда – чини се да неми новно корачамо ка добу већег просветљења, слободе и хуманости, „добу пунолетства“, док су Оци утамничени у прошлости. Заправо, Оци су испред нас, са Исусом, – ми треба да трчимо да бисмо их сустigli. Оклевам да „неопатристичку синтезу“ назовем „методом“. Свакако да у методолошком смислу заслужује пажњу. Али „метод“ у овом контексту звучи помало претенциозно. И у великој мери упућује на замисао у којој Флоровски – у неку руку попут Хайдегера и Гадаме-

ра – критикује на неокантовски начин тенденцију растварања „историје“ у „систем“ примењивањем искључиво јединственог метода. Флоровски, као и Аристотел, наглашава да „методи“ морају да одговарају субјекту на који се примењују. Дакле, када су субјекти живе особе, као што је случај у теологији, онда метод мора да буде јединствен, персонализован, дијалошки.

То је разлог због којег Флоровски наглашава значај учешћа теолога у богослужењу, молитви и пастирском делању, и зато је написао да „само љубављу можемо да постигнемо синтезу“. Чак и проучавање отачких текстова поима као личносни дијалог који се спроводи у времену, уз посредство писаних знакова. Флоровски је једном приликом свој приступ описао као „ход од једног великог човека ка другом“. Дакле, уместо „методом“ исправније је назвати га „путем“ – „отачким путем који нема краја“, како га је називао Сергеј Хоружиј. Флоровски јасно тврди да се ради о бескрајном путу: „Немогуће је у потпуности извршити синтезу у историји“.

Које су по вашем мишљењу горућа питања за православно богословље данас? Како видите даљи развој право-словне теологије?

– Најпре, као што сам већ истакао, имамо широко ерминевтичко поље: питање откривања, искуства, предања, историчности и развоја, концепција и аналогија, и питање разума у теологији. То се такође односи и на питања која се заједљиво покрећу у савременој философској ерминевтици. Једва да смо почели да формулишемо наша становишта као одговоре на изазове савременог доба. Сматрам да су поједини савремени православни теолози једва дочекали да постмодернизам прогласе блиским хришћанству.

Да ли сте имали прилике да се упознајете са савременим српским богословљем? Ако је сте, како вам се чини?

– Донекле сам упознат са богословским наслеђем Св. Николаја Велимировића и Св. Јустина Поповића, као и Епископа Атанасија Јевтића и Епископа Максима Васиљевића. Утисак на мене су оставили и студенти из Србије на Светом Крсту у Бостону и Светом Владимиру у Њујорку, као и многи други уважени српски теолози и моји пријатељи као што су Владимир Цветковић и Давор Џалто. Упознат сам и са *Philotheos*-ом, часописом богословског факултета Универзитета у Београду.

Генерално гледано, стекао сам утисак да је код православних Срба присутан висок ниво посвећености богословљу и свест о његовом значају. То се не односи само на српско богословље, него и на црквеност Срба уопште. Постоји много оних који се баве науком и размишљају црквено. Срећом, Срби поседују традиционални сензибилитет који није у нескладу са високом интелектуалном културом. До-дао бих и да верујем да Срби, а са њима Румуни и Бугари, заправо имају најбоље изгледе да развију високо космополитску богословску културу, управо зато што људи са Балкана уче језике једни других. То није случај код Американца, Грка или Руса.

Мислим да према статусу реализма – и месту историје у нашем вероисповедању – морамо да се односимо много пажљије. Поједине верзије критичког реализма, као и „научни реализам“ новијег порекла, могли би да нам буду бољи партнери у дијалогу од антиреалистичких тенденција постмодернизма. Дијалог између теологије и науке је веома значајан.

Друго, сматрам да је Митрополит Јован Зизулас у праву када истиче у први план значај примата Епископа у Цркви, као богословско (а не само канонско) питање. Сам Флоровски је 1959. године, суючавајући се са екуменским изазовима Римокатоличке цркве, тврдио да православни морају да разјасне своје становиште, што потребује исправан развој учења. Уопште узвеши, мислим да ће дијалог са латинском традицијом у свим својим фазама и даље бити веома значајан. То је истицао и о. Флоровски, нарочито у закључку *Путеве руској*

богословља. Добро је видети да су и римокатолици почели да се занимају за Флоровског. Истакао бих недавно одбрањену дисертацију мог пријатеља Данијела Латијера на Универзитету Ђукејн на тему „доктринарног развоја“ код Њумана и Флоровског.

Треће, Митрополит Калист Вер је рекао да ће 21. век бити век теолошке антропологије. До-дао бих да ће дискусија вероватно бити концентрисана на значај разлике међу половима у Божанској икономији стварања и спасења. Било би погрешно рећи да се у предању претходних векова о овоме уопште није говорило. С друге стране, данас се гласније и другачије постављају питања, а предање које нам је предато пружа нам још увек несвршену богословску синтезу којом се може дати адекватан одговор.

Превод са енглеског
Јована Лазић

Изазов савремене науке предањском тумачењу приповести о прародитељском греху

Људска слобода и порекло смрти

Бојан Бошковић

Yусрету са гностичким дуализмом, оци Цркве су развили посебан одговор на питање порекла зла у свету. Као основа за то им је послужило тумачење приче о Адаму и Еви из Књиге Постања. Посебно значајно за њих је било објашњење порекла смрти створених бића. Објаснити да је један Бог, који је Творац света, истовремено и Отац Спаситеља Иисуса Христа, био је главни задатак за оце и учитеље Цркве при сусрету са маркионитским и гностичким учењима.

Раздавање искупљења и стварања, па чак и њихово супротстављање, је разним гностичким групама, а пре свега, Маркионовој квази-цркви, обезбедило солидну основу да

консеквентно објасне порекло смрти и зла и искупљење остварено у Христу. Веровање да је један Бог Творац света и онај који се открио у Старом Завету, а сасвим други Отац Иисуса Христа који се открио у Новом Завету, је јасно раздвајало њихове улоге. Први је творац материјалног и пропадљивог света, па стога и узрочник смрти, а други је онај који избавља из материје. Као одговор на таква учења оци су развили такво тумачење приче о прародитељском греху (Пост.), у коме је наглашена улога слободе првих људи у пореклу смрти створених бића. Тиме се постигло да се на солидном библијском темељу изгради објашњење како је могуће да постоји један Бог

и да је Он Творац света који се појављује у Старом Завету, и истовремено и Отац из Новог Завета, за кога је речено: „Бог је љубав“ (1 Јов.), а да постоји смрт створених бића.

Тумачења улоге првих људи у продирању смрти у створени свет варирају од учења Иринеја Лионског, преко Григорија Ниског до Августиновог. Сва она садрже многе разлике и различито су утицала како на теологију, тако и на живот хришћана кроз векове. Ипак, наглашавање улоге људске слободе у пореклу смрти, као и схватање зла као негације – одсуства бића је њихов заједнички основ.

Данас су ова учења много мање убедљива него у време када су настала. Разлог томе је што ➤

су она у складу са начином размишљања и погледом на свет који је одговарао познијој платонистичкој философији. Ова философија била је доминантна у време када су Оци формулисали своје ставове, у средини у којој су они живели. Овакав начин размишљања не делује довољно убедљиво савременом човеку, чији поглед на свет је формиран под утицајем савремене науке.

Поред тога што доводи у питање историчност постојања првих људи, савремена наука, нпр. теорија еволуције, радикално доводи у питање могућност повезивања порекла смрти и људске слободе. Како је могуће веровати да је човек узрочник смрти, ако се прихвати уверење да појављивању човека као врсте претходи мноштво врста као и њихових прелазних облика чије умирање не само да није узроковано грехом људи, него је чак и нужно да би се људска врста појавила.

Уколико је човек настao услед таквог процеса, он не би био изузет из његових биолошких претпоставки – бар оних најосновнијих. Једна од њих је, свакако, и умирање појединачних организама, које омогућује усавршавање врста. Као неко ко је део тог процеса, конкретни човек би нужно био већ од свог настанка смртан, односно старио би, што значи и умирао. Без обзира на то што је за било какав говор о постanku човека нужно подразумевати посебну делатност Духа Божијег (Пост), којом је Бог учинио човека различитим од осталих живих бића – уколико покушавамо да библијско учење о стварању на било који начин помиримо са еволуцијом, поменута тешкоћа остаје. Једино што би могло да учини човека од почетка изузетим од умирања је његово стварање у потпуности независно од процеса еволуције живих врста.

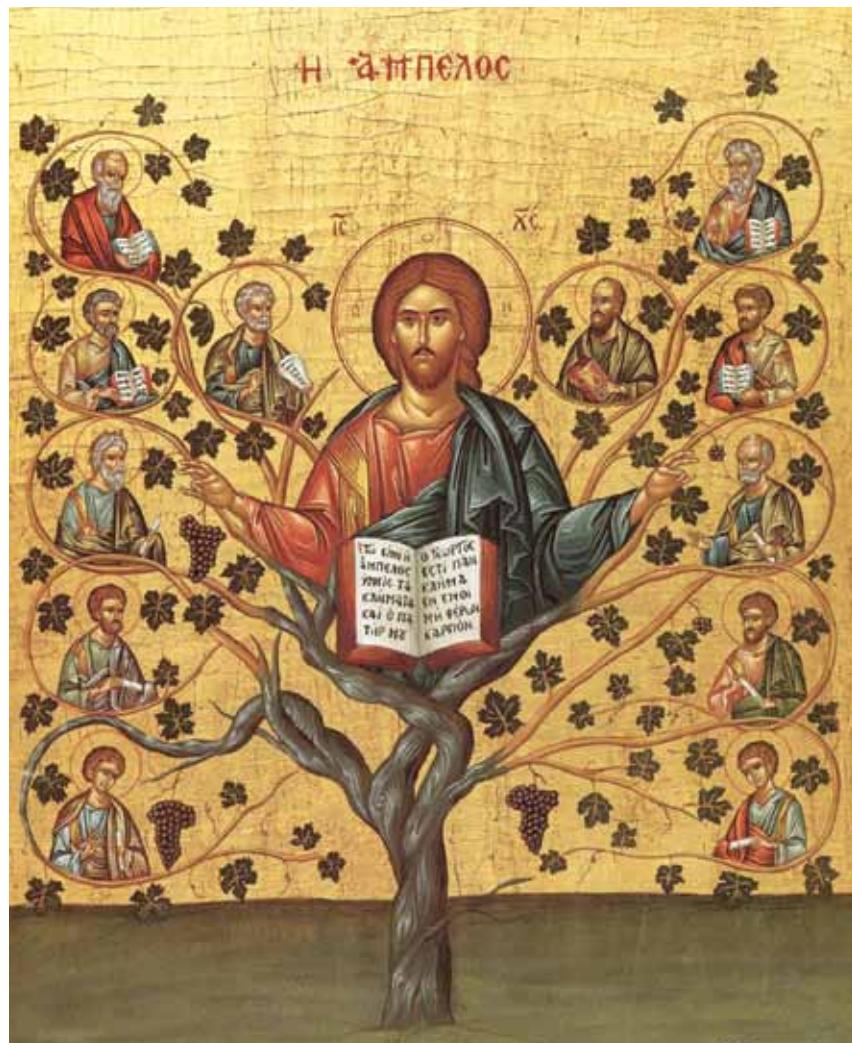
Да ли је уопште могуће веровати да прича о прародитељском греху и учења заснована на њој имају икаквог смисла, ако се прихвати теорија еволуције? Многи су пожурили да на ово питање дају негативан одговор и одбацили или веру у смисао библијских казивања, или било какав говор о еволуцији врста.

Да ли је онда уопште могуће веровати да прича о прародитељском греху и учења заснована на њој имају икаквог смисла, ако се прихвати теорија еволуције? Многи су пожурили да на ово питање дају негативан одговор и одбацили или веру у смисао библијских казивања, или било какав говор о еволуцији врста. Тако да, уколико данас желимо да останемо верни хришћанском учењу, које је обележило читаву теологију од времена ране Цркве до данас, као да немамо други избор него да игноришемо проблем или да прибегнемо креационистичким (квази)научним теоријама. Ове теорије су јасно сведочанство колико је било какво схватање које није бар у некој вези са научним језиком и начином мишљења на ову тему данас немогуће. Оне су заправо, нека врста покушаја да се буквально тумачење Постања изрази језиком близким савременој науци и да се такво тумачење заснује на аргументима који би били убедљиви за савремену науку.

Уколико, пак, не желимо да пристанемо ни на једну од поменутих могућности, прво морамо разумети суштину приче. Она је у томе да је човек као биће, од Бога обдарено посебном слободом, одговоран за постојање смрти и пропадљивости у свету. Из овога видимо која је била намера библијског писца. Овом причом он је хтео да објасни порекло смрти и других невоља којима је људски род и

цела творевина изложена. Зашто је он одлучио да баш људима припише одговорност за порекло смрти? Уколико је не би приписао првим људима, друге алтернативе су биле: 1) неко друго створено биће, односно животиња; 2) неко друго бестелесно биће – ђаво; 3) Бог. Прва алтернатива угрозила би значај човека, коме је Бог поверио свет као ономе ко је створен по слици Божијој. Друга алтернатива би одвела до пренаглашавања улоге ђавола, што би нас опасно приближило дуализму, односно учењу по коме би свет био творевина два „бога“, као у староперсијској религији или гностицизму. Ипак, улога ђавола није у потпуности занемарена, али није пресудна. У лицу змије овој (али у мањој мери и првој) алтернативи је дато нешто простора, али тако да не угрози схватање по ком је човек најважније биће у творевини, као Божија слика и посредник између материјалног и духовног света. Трећа алтернатива је потпуно неприхватљива за библијско схватање Бога који је свет створио слободно и из љубави, и зато жели да сва његова творевина постоји вечно у заједници са њим.

Дакле, уколико смртност људи и других бића није ни у каквој вези са људском слободом, онда прича о прародитељском греху остаје само интересантна прича, која промашује своју сврху. Да ли та веза постоји, чак и ако прихватимо схватање са-

времене науке да је смрт постојала много пре појаве човека и да он није узрочник смрти?

Без обзира на то да ли је или није узрочник смрти, човек и његова слобода су и те како повезани са превазилажењем смрти. Кроз цео Стари Завет припрема се рођење Сина Божијег у телу, који ће спасити људе и свет од смрти. Први Христов долазак зависи од слободног пристанка старозаветних праведника на Божији план спасења. Ово свој врхунац има у личности Пресвете Богородице и њеној сагласности да роди Христа. Основни став на ком се темељи хришћанско учење о спасењу је: да се Христос није родио, умро и воскрсао, смрт би заувек владала светом и човечанством. Управо зато се Христос и назива победитељем смрти. Након Његове смрти и

васкрсења, смрт више није коначна судбина човека и света. Својом победом над смрћу Христос је омогућио створеним бићима учествовање у вечном животу. Његово воскрсење је почетак и основ Општег воскрсења, које ће се десити након Његовог Другог доласка, када ће „Бог бити све у свему“ (1 Кор.).

Међутим, Христова коначна победа и Његов Други долазак повезани су са постојањем Цркве. Црква, као заједница Светог Духа, подразумева слободну сагласност оних који верују у Христа. Од апостола до данашњих хришћана, сви чланови Цркве учествују у историји спасења без које не би било ни Другог доласка. Потребно је догађај који се додгио у Христу пренети до свих крајева васељене и продужити кроз историју, односно дати му вре-

Без обзира на то да ли је или није узрочник смрти,

човек и његова слобода су и те како повезани са превазилажењем смрти.

менску и просторну универзалност. Све то је немогуће као без делатности Светог Духа – Утешитеља, тако и без људи, који покретани њиме слободно то чине. Као што је слобода старозаветних праведника, пророка и свих чланова старозаветне заједнице изабраног народа имала улогу у омогућавању првог Христовог доласка, тако и слобода свих чланова новозаветне заједнице – Цркве, има улогу у омогућавању другог Христовог доласка.

На овај начин можемо да сагледамо колико је веза између људске слободе и превазилажења смрти дубока. Међутим, ту се не ради само о слободи првобитног људског пара, већ о слободи свих који сарађују са Богом у извршењу Његовог плана да превазиђе пропадљивост творевине кроз оваплоћење Сина Божијег „изрека кога, у коме и за кога је све“.

Ако овако сагледамо библијску причу, нећемо изневерити њену основну поруку. Начин на који се она обраћа читаоцу је много другачији од овог њеног тумачења. Он је много сликовитији, убедљивији, чак и за данашње читаоце. Поред тога, морамо имати у виду да је она испричана веома давно, много пре свих догађаја историје спасења који су нам показали могућност оваквог тумачења, а такође и пре неоплатонизма и савремене науке. Да није испричана тако како је испричана, сигурно ником не би била нити блиска нити разумљива. Овако, она је одговорила на питања на која је требало да одговори, и уз одговарајућа тумачења, то увек и чини. ■

– Велики богослови двадесетог века –

Николај Афанасјев: богослов Цркве

Евхаристија чини Цркву

Отац Николај Афанасјев је био свестран и дубок познавалац православног Предања и Отаца – од младог студента историје црквених сабора, преко удуబљивања у канонско право, до зрелог теолога и главне фигуре онога што ће бити названо евхаристијска еклесиологија.

Лазар Нешић

Николај Николајевич Афанасјев рођен је у Одеси 4. септембра 1893. године у Руској царевини.

У новембру 1920. је евакуисан из Севастопоља у Цариград, а затим у Краљевину СХС. Пролећа 1921. уписује Богословски факултет Универзитета у Београду, који окончава октобра 1925. Предавао је веронауку у Женској гимназији у Скопљу, где је радио до 1929. године.

У јесен 1929. добија стипендију Руске академске групе у Београду за израду доктората. У марту 1930. добија стипендију од Богословског института Светог Сергија у Паризу и место у Религиозно-педагошком кабинету при Институту, под руководством В. Зењковског.

Октобра исте године, након уводног предавања, Институт га је ангажовао за предавања једном недељно на тему *Извори црквеног права*. Од 1932. до 1940. године био је доцент на Богословском институту у Паризу.

За ђакона је рукоположен 7. јануара 1940., а 8. јануара Митрополит Евлогије га је рукоположио у чин свештеника.

Од маја 1940. до јуна 1941. налазио се у избегличком кампу у

граду По у јужној Француској. Од 18. јула 1941. до августа 1947. је био у руској православној парохији у Тунису, а након тога му је дата парохија у Бизерти, у Цркви Светог Александра Невског, а добио је задужење и да повремено опслужује грчке парохије у градовима Тунис и Сфакс.

Од августа 1947. до јесени 1950. био је асистент на Православном богословском институту у Паризу. Докторску дисертацију одбранио је 2. јула 1950. на тему *Црква Светој Духа*. Од јесени 1950. постављен је за редовног професора Богословског института. На Институту је држао предавања из канонског права и црквене историје. Предавања о црквеној историји све више постају његова преокупација након одласка у САД.

У периоду 1947-1966. написао је бројна дела, углавном на теме из еклесиологије. Године 1953. почиње да објављује на француском језику. Од 1952. заједно са оцем Кипријаном Керном, учествовао је у литургијским конференцијама на Богословском институту Светог Сергија у Паризу, као и на многим екуменским састанцима.

Николај Афанасјев преминуо је у недељу, 4. децембра 1966. године.

Библиографија

Од бројних дела написаних на руском (од којих добар део је још необјављен, а објављена дела су некритички обрађена) на српски језик је преведен велики део опуса и објављен у библиотеци издања Епархије жичке 2009. године. У питању су следећи наслови:

Триеза Господња („Трапеза Господња“, Париж 1952);

Стуђање у Цркву („Вступление в Церковь“, Париж, 1952);

Служење лаика у Цркви, („Служение мирян в Церкви“, Париж 1955);

Еклесиологија стуђања у клиру („Экклезиология вступления в клир“, Париж, 1968);

Црква Духа Светоја („Церковь Духа Святого“, Париж: Ymcapress 1971);

Студије и чланци (Епархија жичка, Краљево, 2009).

Богословље

Отац Николај Афанасјев је био свестран и дубок познавалац православног Предања и Отаца – од младог студента историје цркве-

Протопрезвитељ Николај Афанасјев (у средини) са прт. Григоријем Ломаком (лево) и Архимандритом Кипријаном Керном (десно)

них сабора, преко удубљивања у канонско право, до зрelog теолога и главне фигуре онога што ће бити названо *евхаристијска еклесијологија*. С обзиром на ту чињеницу и обим његовог дела, Афанасјеву је могуће приступити са разних страна. Нас ће овде укратко занимати суштина његовог телошког опуса, *сама ствар* богословља Николаја Афанасјева.

Ради се, дакле, о *теологији Цркве* (еклисиологији) која је заснована на четири темељна концепта: *евхаристијској еклесијологији, проблему пархијуларности и универзалности Цркве, односу лаикаша и клира*, те на улози римског папиства у некој будућој јединственој Цркви. Свака тема изискује студију за себе, но чини се да питање релације Евхаристије и Цркве мора добити значајнију пажњу, јер се управо ту крије суштина мишљења Н. Афанасјева, те путеви и странпутице истог.

Евхаристијска еклесиологија, упростимо ли ствари, могла би да значи следеће: *само биће Цркве засновати, фундирати и поставити на донацију Свете тајне Евхаристије*. Тако би на неодговориво питање – шта је Црква и где је место њеног бића – могући одговор био: у Евхаристији и њеној

онтологији. Код Афанасјева ће наведено заправо бити покушај рестаурације старе игнатијевске еклесиологије, у којој је васељенскост, светост и саборност Цркве квалитативног, а не квантитативног карактера. Позивајући се на самог Христа и његове речи о *двјици или тројици који се сабирају у Његово име* (Мт. 18, 20), Афанасјев закључује да се ово сабрање суштински остварује у евхаристијској заједници верних. Целокупни Христос је присутан у евхаристијским даровима Тела и Крви. Као резултат или последица истог, Црква (пunoћа Христовог тела) бива конституисана у свакој заједници која учествује у Светим тајнама, а која суштински бива остварена као заједница лаика, клира и Епископа. У свом маниру Афанасјев ће се вратити древном увиду патристичке теологије: *Eucharistia facit Ecclesiam*, то јест: *Евхаристија чини Цркву*. Оно што чини да Црква јесте, да буде, да постоји и бивствује јесте Евхаристија, тј. догађај телесног сусрета са Христом: „ја“ Цркве налази се у нераздельној, или несливеној заједници са другој Христовом. И то сваки пут кад се Евхаристија служи, будући да Црква нема неко своје унапред дато биће, јер

еклисија је задатосћ, а не гајосћ. Читајући и разумевајући Афанасјева, долазимо до смелог закључка: Црква сваки пут изнова љосија је оно што тек треба да буде – то је суштина ствари.

Баш на овом месту, дакле на путу следовања Предању и рашишћавању теологије у виду одвајања битног од небитног, Афанасјев ће закорачити у благу једностраност. Наиме, аксиому *Eucharistia facit Ecclesiam* у теологији Н. Афанасјева недостаје онај други (такође патристички и древни) увид да исто тако *Ecclesia facit eucharistiam*. И Црква чини евхаристију. У своје време је то посебно истицала велики Анри де Либак, иако Афанасјев (па чак ни други велики савремени православни миста-гози Литургије и Светих тајни, по-пут А. Шмемана) не иде његовим стопама. Касније ће млади доктор теологије Јован Зизјулас критиковати и кориговати Афанасјева по овом питању. Колико ће наведена евхаристијска крајност Афанасјева касније створити проблема самој пракси савремених нам евхаристијских заједница и парохија, оставимо по страни, иако питање није неважно.

Да закључимо: централност еклесиологије у теолошкој мисли Н. Афанасјева не треба да изненађује. Ради се, наиме, о главној теми свеукупне хришћанске теологије тог доба. Данас би се мало ко озбиљан усудио да баш у овоме види изузетну карактеристику православне теологије на почетку 20. века. Ствар је сложенија него што се чини на први поглед, а утицаји и преклапања са римокатоличким и протестантским теолозима су, иако не сасвим идентификовани, оно ипак очигледни. Пајт-мотив теолошке мисли тог времена је управо еклесиологија. И то са правом. Афанасјев ће као теолог отворених чула за Тајну и дубоки саговорник Предања, одговорити на тај својеврсни позив и у оквирима православне Цркве постати аутентичан глас, сведок Христов и незаобилазна тачка по-тоњим генерацијама теолога. ■

Разговор са
Божидаром Ђуровићем,
драмским уметником

На ползу народа свог

Разговарала Славица Лазић

Промена друштвеног система, демократизација друштва, требало би да донесе више слободе која ће омогућити и постицати и Цркву и театар, да и појединачно и заједно извршавају своју мисију, подстичу духовност и промовишу потиснуте или готово заборављене моралне вредности, које су нам можда у овом тренутку најпотребније.

Добитник ордена Светог деспота Стефана Лазаревића СПЦ Божидар Ђуровић рођен је 12. јануара 1960. у Даниловграду. Дипломирао је позоришну и радио режију на Позоришној академији (ДАМУ) у Прагу, где је стекао и звање магистра уметности. У богатој позоришној каријери био је уметнички директор Сцене Земун, директор Драме Народног позоришта и управник Народног позоришта у Београду, уметнички директор и селектор фестивала „Дани Зорана Радмиловића“ у Зајечару, „Глумачких свечаности Миливоје Живановић“ у Пожаревцу и Фестивала „Јоаким Вујић“. Режирао је у позориштима у Прагу, Београду, Подгорици, Новом Саду, Крагујевцу, Шапцу и Кијеву. Бави се оперском и радио режијом за које је награђиван. Редовни је професор на Катедри за глуму Академије лепих уметности у Београду и на Факултету примењених уметности Универзитета уметности у Београду. Стални је редитељ Народног позоришта.

На предлог Његове Светости Патријарха српског господина Иринеја, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве доделио Вам је високо одликовање Српске Православне Цркве – Орден Светог деспота Стефана Лазаревића – за делатну љубав према Светој Мајци Цркви, нарочито показану Вашим личним доприносом у организовању многобројних свечаних академија од изузетног националног, верског и историјског значаја. У мноштву признања које сте добили, колико Вам је ово важно?

– Награде нас или заобиђу или дођу са закашњењем, али веома ретко дођу на време. Али, када год да дођу најчешће нас обрадују. Јер нас подстичу, мотивишу, охрабрују, нарочито у временима смутним, тешким и на моменте безнадежним. Орден Стефана деспота Лазаревића је дошао у прави час и донео ми необичну радост. Прво, што ми је ово часно знамење додељено одлу-

ком Светог Архијерејског Синода, друго, што носи име Светог Стефана Високог, а нарочито што је дошло и на предлог и из руку Његове Светости Патријарха српског господина Иринеја. Дакле, ово уистину посебно признање је понос мојој породици, прецима, потомцима, пријатељима и мени посебно. Велика част и још већа обавеза.

Мада сте у беседи том приликом рекли да ћете „наставити да делујете у култури и доброчинству на добробит нашег благочестивог, иако не баш образованог, кроз историју напаћеног, понегде распетог, али честитог и храброг народа српског“, шта посебно издвајате што Вас је препоручило за ово признање?

– Већ две деценије сам присутан у српској култури на различите начине. Верујем да је тај труд донео нешто добро нашој култури и да је примећен, али да је за одлуку Синода била најпресуднија моја истинска припадност нашој Светој Право-

славној Цркви која се огледа, између осталог, у дводесецијском ангажману у осмишљавању и редитељској реализацији многих и – можда најзначајнијих – црквених манифестација као што је рецимо „Две хиљаде година хришћанства“, коју сам режирао са ђаконом Ненадом Илићем.

Пет месеци пре доделе овог високог одликовања СПЦ из новина сте сазнали да су Вас сменили са места управника Народног позоришта, најугледније куће у земљи која је од националног интереса. Да ли сте изненађени овом одлуком?

– Уверен сам да у животу сваког човека, пре или касније, дође време када престане да се изненађује. Ако живите у држави у којој је доминантна парадоксална логика, онда се сваком чуду можете надати, само не оном које очекујете. Смена ме није изненадила, али јесте бруталност на који је изведена, нарочито, што нисам „партијско чедо“ и што је мој мандат – који сам добио на конкурсу Министарства културе и информисања – нелегитимно скраћен за годину дана.

Да је среће као што није, мандати били неприосновени или у суштини много је битнији квалитет мандата него његова дужина. Била ми је велика част што сам седео у фотореалиста великих Срба: Јована Ђорђевића, Милана Грола, Милана Предића, Бранислава Нушића... али и велика обавеза. Захваљујући посвећености свог тима, својим колегама, уметницима, пријатељима и доброчинитељима Народног позоришта верујем да смо, између осталог, успели да после дуго времена економски стабилизујемо национални театар, створимо добру стваралачку атмосферу, побољшамо услове и професионализујемо процес рада, остваримо релевантну продукцију, развијемо сарадњу са европским националним театарима, смањимо број запослених и да у оквиру фазне реконструкције рено-виримо сцену „Раша Плаовић“, салу за читаће пробе, кров... оснујемо и – готово без буџетских средстава – изградимо Музеј Народног позо-

ришта, не знајући да тиме испуњавамо, после сто десет година, жељу Бранислава Нушића. Људи снују а Бог одлучује. Али, најбитније је мишљење позоришне и културне јавности, а ваља бити и стрпљив јер ће коначно и једино исправно вредновање нашег рада донети неприковани новени судија – време.

Какав репертоар треба да негује наш национални театар, у којој мери културна настојања ове куће иду ка делима духовних вредности нације чије стваралаштво, између осталог, треба да презентује?

– Репертоар Народног позоришта, како драмски тако и оперски и балетски, негује и преиспитује провеђена дела, пре свега из своје, а потом и из светске баштине, као и савремена домаћа и инострана уметничка дела. Наравно, у одабиру дела која ће се сценски реализовати веома је битно да се чува властита традиција, али и да се раде они комади којима време није наутило и који комуницирају са савременим гледаоцем. Наша драмска баштина је у односу на оперску, а нарочито балетску, прилично богата. И када је реч о домаћој баштини, која је наша посебна брига, уколико дело нема релевантну уметничку вредност и не ословљава данашњег гледаоца, не може се одржати на репертоару никаквим ванестетским средствима. Стога, сматрам да је можда мудрије стратешки подстицати и стимулисати савремене ствараоце, посебно оперске и балетске, да се више посвете новим делима, која би можда могла да буду занимљива и не само у нашим већ и у европским оквирима где је Народном позоришту место од његовог оснивања. Традиција се мора неговати, другим културама што више представљати и показивати, али јој се не сме по сваку цену робовати.

Какав је однос између традиционалне и модерне културе код нас, у каквој кризи културе се налазимо?

– Историја уметности сведочи да смо ми народ са озбиљном тради-

цијом и културном баштином, али нас и подсећа на сталне сукобе између традиционалне и модерне културе. Када је та „борба“ на нивоу естетског, онда је добродошла јер је креативна и једна другу не искључује, већ се допуњују. Али најважније, није се то догађало често, а неретко смо сведоци да се култура злоупотребљава у политичке сврхе – понекад чак и у дневно политичке. Недавно се у културној јавности полемисало о патриотској култури. Патриотизам је веома деликатна ствар, различито се тумачи, а то патриотско клатно се креће од најплеменитијих осећања до оне познате мисли да је „патриотизам последње уточиште хуља“. Најумнији људи нашег народа су били углавном веома критични према нашем менталитету и свом народу. Да ли су патриоте Јован Стерија Поповић, Бранислав Нушић, Радоје Домановић или Душан Ковачевић? Како би данас изгледала наша литература и позориште да немамо *Rodoljub* (Стерија је узалуд чекао да их види на сцени!), *Gospođe ministarke*, *Štradije*, *Balkanskoj štajjuna* или рецимо драме *Свети Георгије убија ајџаху*? Склон сам тврдњи да њихова љубав према свом народу није била спорна а они су то својим животом и делима показали и доказали на ползу народа свог. А о душебрижницима и патриотима, који су им нападали и забрањивали уметничка дела данас не знамо ни да су постојали.

Да ли српска култура данас баштини дела традиционалне хришћанске културе и какву вредност имају та дела за савременог човека?

– Природно је да је српска култура неодвојива од традиционалне хришћанске културе из које је и поникла али је природно и то да буде отворена и за друге утицаје.

Проф. Радован Биговић је сматрао да нам „данас не треба нека ‘егзотична’ хришћанска (православна) култура, већ култура која је у стању да склопи брак са савременом епохом и да је на-

дахњује, култура која је у стању да изрази оно радикално ново што је Христос даровао свету". Ко треба да креира атмосферу да би се стварала и слободна аутентична хришћанска култура?

– Недостају ми разговори и дружење са покојним оцем Радованом Биговићем у манастирској порти. Причали смо о многим темама а у последње време нарочито о односу хришћанства и позоришта и Миланском едикту. Историја хришћанства и историја позоришта сведоче о двомилијумском заједничком и појединачном трајању. Без обзира на озбиљна неслагања, која су посебно била изражена у деветом веку, некако ми се чини да и Црква и театр имају сличну мисију: да подстичу базичне људске вредности. Наравно, чинили су то и чине на два различита начина која у савременом свету, Богу хвала, не угрожавају једни друге. Није ми тешко да поверијем у Бодлерову тврђњу да „...постоје код сваког човека, у сваком часу, две истоветне тежње: једна ка Богу, друга ка сатани.“ И Црква и уметност покушавају да помогну немоћном човеку да потисне или се ослободи сатанског искушења. Упркос политичком систему у прошлости који је онемогућавао аутентичан живот, нарочито Цркви, и православље и театр су појединачно успевали да истрају у својим идејама. Промена друштвеног система, демократизација друштва, требало би да донесе више слободе која ће омогућити и постицати и Цркву и театр, да и појединачно и заједно извршавају своју мисију, подстичу духовност и промовишу потиснуте или готово заборављене моралне вредности, које су нам можда у овом тренутку најпотребније.

У време Вашег управљања Народним позориштем, пуно сте помагали акцију „Србија у Србији“ којом је омогућено да позориште и култура дођу у крајеве у које ретко долазе. Колико сте играли на КИМ?

– Народно позориште је, уз Народни музеј и Народну библиотеку Србије, институција културе од пр-

воразредног националног значаја. Природно је да Национални театар буде матица свим српским позориштима у унутрашњости и да својим заиста озбиљним уметничким и вануметничким ресурсима, стално помаже српским театрама – који су, иначе, у мањој или већој мери, у озбиљној кризи, економској и стваралачкој – и тако покуша да интегрише јединствени српски театарски простор. Желели смо да будемо присутни на свим сценама у Србији. Од великог броја гостовања посебно су нас дотакла гостовања у српским енклавама на Косову и Метохији. Вратили смо се након гостовања у Грачаницу, Гораждевцу, Великој Хочи и Звечану богатији за једно необично и људско и позоришно искуство. Ако смо нашим сународницима – којима нажалост, срећа није животни са-путник – а нарочито деци и немоћнима, донели бар мало радости и променили им, макар на кратко, невеселу и тмурну свакодневицу, онда смо ми заиста срећни.

Институције културе се поред велике беспарице налазе и под политичким притиском странака и појединача на власти. Колико та чињеница утиче на занемаривање уметничких стандарда?

– Ако бисмо просуђивали на основу буџета за културу, онда можемо недвосмислено закључити да актуелној власти култура није бит-

на. Сигурно је да и овој и бившим политичким гарнитурама култура, нажалост, није превише битна због других, пречих „брига“, али им је – на нашу велику несрећу – готово свима, веома значајан патронат над културом, који се понајбоље огледа у неописивој партократији, а која веома ретко може донети ваљани резултат. Резултати су трагично видљиви и не треба их посебно наглашавати. Веома је занимљиво, како смо ми, посленици у култури, као и грађани, порески обvezници, олако прихватили и ништа нам не смета да десет година готово не ради Народни музеј, да је затворен Музеј савремене уметности, да српска кинематографија, бојим се једина у цивилизованом свету, нема ни једног јединог динара из државног буџета. Истина је да не постоји озбиљна и јасна национална културна политика, нужни закони о култури (постојећи Закон о култури се не примењује) и да упорно одбијамо да прихватимо европску законску регулативу која би трајно решила и начин финансирања културе, што је веома битно за несметано функционисање институција културе и успостављање нама неопходних уметничких стандарда. У сваком случају где има реда постоји и могућност да се догоде и озбиљни резултати. Појединачних успеха на срећу има, нарочито у индивидуалној уметности, а када се догоди у колективној уметности то је заиста инцидент у култури.

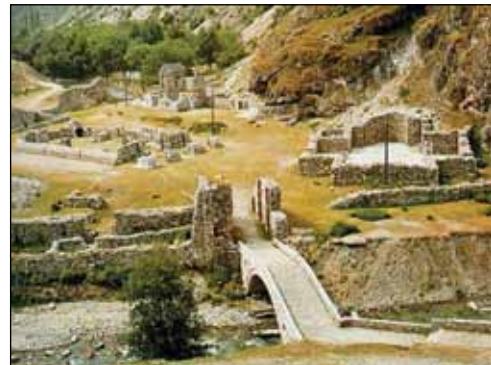
На Академији СПЦ : Трибина о Радославу Грујићу

Омаж основачу Музеја СПЦ

mr Биљана Цинциар Костић

Проф. Р. Грујић

Св. Архангели, Призрен

Уамфитеатру Академије СПЦ за уметности и консервацију 13. марта ове године, одржано је још једно у низу предавања посвећених животу и раду професора Радослава Грујића. Овога пута аутор је била проф. др Аника Сковран, која је своје предавање дефинисала као заједнички омаж професору Грујићу. Констатујући да је највећи део наше баштине страдао, и још увек страда – у Хрватској, Македонији, на Косову, професорка је подвукла да је и оно што је остало веома вредно, те да га таквог треба сачувати онима који ће нас наследити. У том смислу цитирала је кардинала Кенига који је рекао за наше фреске и иконе, да су управо оне „најбољи амбасадори“!

На самом почетку речи о проф. Радославу Грујићу, истакла је да је био човек великог ума и добар организатор, те да је имао више области научног интересовања, од теологије, правне науке, историје, до историје уметности и археологије. Напоменувши да овога пута неће наводити његову богату библиографију, која је јавности мање-више позната, изразила је жељу да нас упозна са оним о чему није многописано, а то је његов рад на свим овим пољима.

Подсетила је присутне да је у првим деценијама XX века Грујић отишао у Скопље, које је било тек ослобођено од Турака и да је тамо основао Филозофски факултет, Музеј Јужне Србије и покренуо часопис *Годишњак Српског ученог друштва* – у којем су редовно објављивана најновија научна сазнања. На овим пословима имао је сараднике попут Николе Вујића, Франца Месеснела, Николе Окуњева, али и ученике – децу његових колега, попут Мирјане Ђоровић Љубинковић и Светозара Радојчића. Међу следбеницима др Сковран је убројала и проф. Кашића и поч. Епископа Саву (Вуковића), а као директног настављача Дејана Медаковића, кроз његов докторски рад на тему старе српске штампане књиге.

Већ у Скопљу проф. Грујић је започео и са археолошким истраживањима на локалитетима

православних манастира, као и са израдом копија фресака, у којима је посебно место имала Олга Бенсон. Доцније крећу истраживања у Призрену. У овом послу Грујић је имао велику помоћ Милана Недића, команданта области, који му је дао на располагање око стотину војника, који су једну велику „могилу“ – попут једне пирамиде, рашчистили и дошло се до патоса Светих Архангела. Касније је, у Београду, управо на овим налазима, које је професор Грујић уредно спаковао и донео у Београд, радила и сама проф. др Сковран.

Грујићев повратак у Београд означио је кратак период рада, до почетка Другог светског рата у којем је био професор на Православном богословском факултету и заједно са Лазарем Мирковићем основао Музеј Српске Православне Цркве. Као већ искусан музеалац, Грујић је успео да анимира донаторе да приложе прве музејске примерке, одакле је потом настала богата збирка Музеја СПЦ.

На самом почетку Другог светског рата, Грујић је, као и небројено пута пре, показао храброст и патриотизам када је издејствовао код фашистичких власти повратак моштију Св. кнеза Лазара и Св. цара Уроша из Фрушкогорских манастира.

Након рата, будући на челу акције испред Министарства просвете и културе Републике Србије, Грујић је радио на повраћају црквено-уметничког материјала који је на територији НДХ у току рата однет у Загреб, у Музеј за умјетност и обрт (код професора Ткаччића). Професорка је скренула пажњу на то да је скоро пронађен и подугачак списак црквено-уметничких предмета, које су током истог рата однели и Бугари на чијој је изради радио Грујић.

У осврту на савремене коментаре везане за рехабилитацију личности проф. др Радослава Грујића, поред прекора ондањим академицима САН који га нису одбранили, Сковран је устврдила да толиком делу и људском величини нису потребни други да га уздигну на његово место – сам он са својим делима ће то учинити.

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Пут у Емаус (Лк. 24, 13–35)

— четврти део —

gr Предраг Драјушиновић

Прича о ученицима на путу у Емаус је литерарно веома пажљиво конципирана. Њена динамична радња, непосредност и јака симболика допринели су томе да буде веома често ангажована у теологији, црквену проповеди и уметности.

Историја тумачења

Прича о путу у Емаус из Еванђеља по Луки интензивно је навођена и тумачена у раној Цркви. Ова тумачења показују садржинско богатство ове у Четворојеванђељу јединствене приповести. У наредним редовима кратко ћемо се подсетити ударних позивања на причу, као и тумачења везаних за њу.

Свети Јустин Мученик и Свети Иринеј Лионски

Најстарија инсинуација на причу о путу у Емаус, конкретно Лк. 24, 25–27, среће се код Светог Јустина Мученика. У текстовима овог црквеног оца нема директних тумачења приче, али је она свакако конститтивна за општу причу о постваскрсним догађајима. Код Светог Јустина се нарочито акцентује чињеница Исусовог постваскрсног тумачења Писма ученицима. Свети Иринеј Лионски директно наводи ученике на путу који су познали Господа приликом ломљења хлеба. Свети отац наводи овај догађај као последњи на

листи догађаја који би хришћани морали одбацити ако би одбацили Еванђеље по Луки.

Тертулијан

Латински учитељ Цркве Тертулијан нуди једно од најстаријих тумачења приче о путу у Емаус. За Тертулијана је ова прича од нарочитог значаја у оквиру побијања Маркионовог става да између Старог и Новог Завета постоји радикални дисkontинуитет. По латинском писцу, ова прича недвосмислено показује да Исус Христос ни пре нити после свога васкрсења није неки „нови“ Месија, већ онај који је наговештен у Писмима изабраног народа Израиља. Надаље, спорост срца ученика се у причи појављује као благослов, пошто даје повод Ваксрслом да открије свој идентитет.

Ориген

Ориген такође посеже за причом о путу у Емаус у оквиру полемике са незнабожачким философом Келсом. Последњи је побијао хришћанство на свим нивоима, негирајући, између

осталог, историчност Исусовог вакрсења. Да би се супротставио овом приговору Ориген се позива нарочито на ст. 32 у коме се говори о „срцу које гори“; оно је од суштинског значаја за хришћанску веру: оно се разгорева када „се распали ватра речи Светога Духа и поставља пожар у срцима верних“. Он се међутим, разгорева и онда када Исус скида печат са Писма и открива његов смисао.

Амвросије

Амвросије Милански у тумачењу Еванђеља по Луки прескаче причу о путу у Емаус. Он са приповести о празном гробу прелази директно на јављање Ваксрслог Једанаесторици. Ломљење хлеба помиње само узгредно, док се јављање апостолима пореди са јављањем двојици ученика. На једном другом месту Амвросије именује Клеопиног сапутника као Амаон или Амаус.

Блажени Августин

Док се у најранијим тумачењима акценат у тумачењу при-

Вечера у Емаусу –
ломљење хлеба;
фреска из манастира
Ставроникита,
Света Гора

че о путу у Емаус ставља углавном на тумачење Писма или на поједине податке која она нуди, евхаристијски карактер обеда се не ставља у први план. Другачије ствари стоје код Августина. На дан Васкрса године 400. хипонски Епископ је проповедао о тајни Васкрсења Господњег (беседа 235). Иако је на празничној Литургији прочитана перикопа о Васкрсењу из Еванђеља по Матеју, блажени отац се одлучује да тумачи перикопу о Емаусу. Он почиње са констатацијом да разлике у описима Христовог васкрсења које постоје између Еванђеља нису противречности. Потом говори о присуству Васкрслог међу ученицима: „Он је истовремено видљив и скривен.“ Ученицима нису очи „затворене да га виде, али су затворене да га познају“. Тренутак познавања је „приликом ломљења хлеба“. Августин надаље излаже да је то случај и са свим хришћанима претходних векова: иако не могу директно да га виде, „Господа спознајемо када хлеб ломимо“. Тако Божија одсутност није стварна одсутност: „Веруј и он је са тобом,

чак и ако га не видиш“. Погледајмо ученике, „они су изгубили веру, они су изгубили наду. Ходали су као мртви са живим, као мртви са животом“. Али начинили су корак, „понудили су му гостопримство“. Августин позива окупљену заједницу да следи пример ученика: „Задржи странца, ако желиш да спознаш свога Спаситеља“. То што Васкрсли постаје невидљив чува претпоставке наше вере: „Ако верујеш само у оно што видиш, где је вера?“ Али можда ће нам бити враћена, пошто ће се Васкрсли вратити у Судњи дан.

Григорије Велики

Григорије се у својој проповеди о Христу пролазнику и странцу надовезује на Августинова тумачења. По њему је занимљиво да се Исус Христос јавља ученицима у једном обличју у коме они не могу да га препознају. Потом је дијалектика присуства и одсуства оно што он нарочито тематизује. Ученици су реаговали тако како јесу из љубави и сумње. Међутим, они се нису задовољили

само тиме да задрже странца у гостима, они су га приволели да остане са њима. Они дакле нису само слушали, већ су и деловали. Узимајући акт гостопримства ученика из Емауса као повод, Григорије Велики наводи и друга места из Светог Писма Новог Завета која подстичу на праксу гостопримства (Јев. 13, 2; 1 Пет. 4, 9 и нарочито Мт. 25, 35). Примајући Христа, верујући се спремају за час када ће он примити њих.

Закључак

Из ових кратких навода може се закључити у којој мери је прича о путу у Емаус вишедимензионална и колики спектар богословских тема може да покрије. Задатак тумача сваке епохе је да изнађе и нагласи управо оне потенцијале текста који се у датом тренутку тумачења чине најефикаснијим да посредују и благовесте средишну еванђелску поруку: „Задиста устаде Господ!“

Ходочашће библијским светилиштима

Света места библијске праисторије

— први део —

Јован Блајојевић

Светиште је, заправо, приказано као микрокосмос, као место сабирања свеколике твари и као место узвођења те твари у првосаздани однос са Богом који је нарушен грехом.

Богослужбени простор представља сакралну локацију (светиште), односно, место на којем се човек сусреће са Богом (Светим). На темељу овог базичног становишта може се закључити да је прво сакрално место била новостворена Земља и то, пре свега, Врт Еденски. У њему се Господ сусретао са првосазданим људима (Пост. 3, 8). У новијој библистици знатан број аутора је указивао на богословске и лингвистичке паралеле између описа стварања света (Пост. 1–2) и описа изградње светишта под управом Мојсија (Изл. 24–40). Светиште је, заправо, приказано као микрокосмос, као место сабирања свеколике твари и као место узвођења те твари у првосаздани однос са Богом који је нарушен грехом.

Значајно је приметити троделност првосазданог света. Она стоји у паралели са каснијом троделношћу светишта. Сва земља, наиме, одговара најширем делу светишта, тј. дворишту светишта (за време Мојсија), односно храмовном предворју када је у питању каснији период. Врт Еденски своју паралелу има у Светињи пустињске Скиније и каснијет Храма

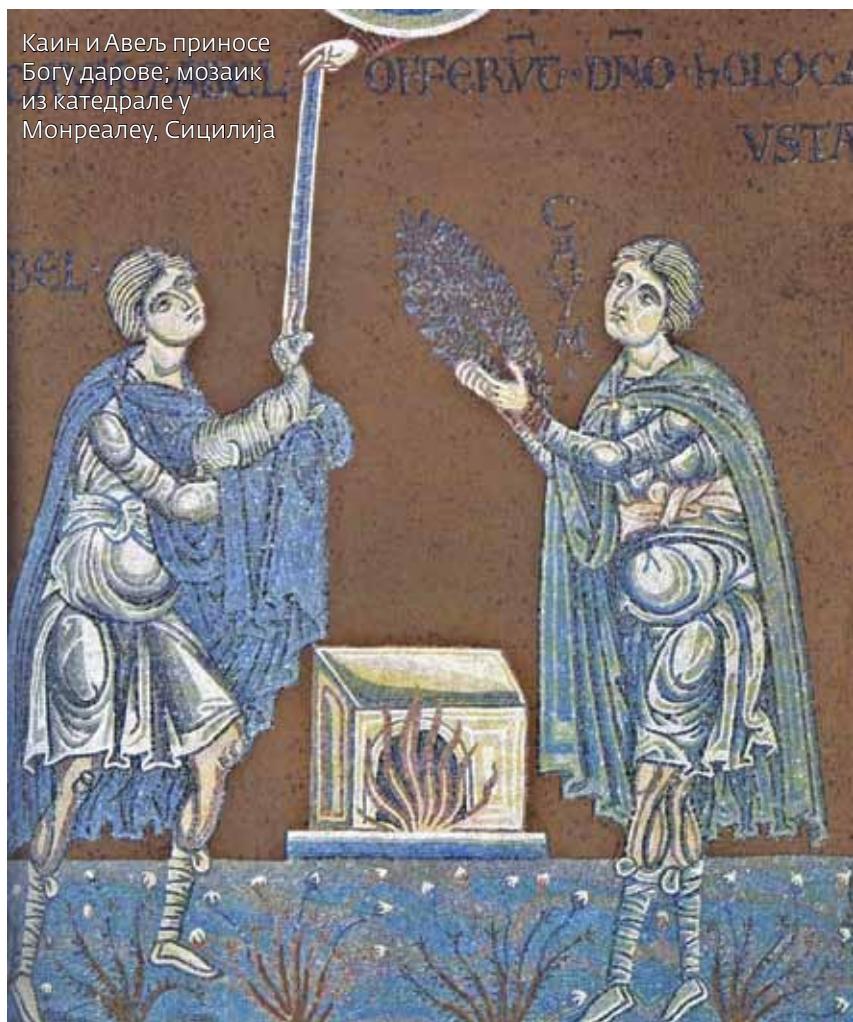
Крст, у различитим облицима и са различитим културолошко-митолошким значењима, сусрећемо у древној Кини, античком Египту, Кипру и Криту. Уз центар, круг и квадрат, крст је базични симбол. Он симболизује планету која се шири ка четири ветра земаљска, како се говори у Светом Писму. Симболише, истовремено, и оријентацију према различитим нивоима човекове егзистенције. Крст, дакле, има функцију синтезе у којој се састају небо и земља. У крсту се, као у некој васељенској оси, секу простор и време. У многим културама крст се повезује са васељенским дрветом. Он представља симбол прелаза, не-престаног сабрања универзума и комуникације земља–небо и небо–земља. Крст је пут повезивања и средишња тачка која мери и одређује сакралне просторе. Зато су, често, древни храмови и олтари подизани на раскршћима. Он је и центрифугално средиште. У афричкој уметности са крстом је повезан космоловски симболизам и крст има значење целокупности Свемира и раскршћа пута живота и пута смрти. Крст се добија повлачењем вертикалне линије (линије живота) и њеним пресецањем хоризонталном линијом (линијом смрти). У пресеку те две линије је тачка, заустављено кретање, крај, смрт. Симболика се може читати и у другом правцу: из те тачке све извире, на све четири стране. То је симболика која је усвојена на почетку Светог Писма, у опису Еденског средишта Земље из којег се, на четири стране, шире рајске реке живота. Тако се смрт и живот повезују у дијалектичком јединству супротности.

и коначно Светиња над светињама има своју паралелу у средишту Еденског врта у којем се налазило Дрво живота и Дрво познања добра и зла (Пост. 2, 9; 3, 1–3).

Из средишта Врта Еденског, као првог светишта, у крстообра-

зној форми се шире четири реке које најајају сву земљу (Пост. 2, 10–14) дајући јој живот. То је у складу са архајском симболиком крста која је била позната код многих древних народа. Овим се на најнепосреднији начин живот

Каин и Авель приносе Богу дарове; мозаик из катедrale у Монреале, Сицилија

новостворене планете, односно створеног света у целости дово-дио у везу са Богом као дародав-цем живота, без кога је егзистен-ција твари немогућа.

Приповест о паду у грех сведочи да је та животодавна веза твари са Богом нарушена људском не-послушношћу. Грех првосазданих људи је потенцијалну смрт, као последицу створености, учинио стварношћу. Човек је, иако изгнан из Едена, на неки начин био онај који је пропашио Бога са земље – Земља више није била место људског сусрета са Богом. Од тада људи почињу да поједина места, на којима на нарочит начин до-живљавају божанску присутност, одвајају за Њега. На тим местима су се најпре подизали једноставни олтари. Трагове оваквих бого-службених места проналазимо и у библијској праисторији, најпре у нарацији о Каину и Авельју.

Каин и Авель – први извештај о култу

За Библију, Каин и Авель су први Адамови синови. Каин је био земљорадник, док је Авель био сточар. Обојица су принели жртву од плодова свога рада (Пост. 4, 1–4). Ово је први библијски текст којим је непосредно описана култна радња. Последица је била расправа и прво братоубиство. Јеврејска предања сведоче да је основни сукоб био узрокован спором око места жртвоприношења. То сугерише и сам текст јер библијски писац каже: Каин, *иак рече брату својему Авельју: Хайдемо ван! И нашавши се на тољу скочи Каин...* (види превод Еп. Атанасија Јевтића). Библијски писац, дакле, сугерише да су Каин и Авель жртву принели на одређеном месту из којег је било потребно изаћи. То је можда најранији, мада посред-

У античком смислу израз храм потиче из пророчке праксе. Пророци су својим штапом одређивали простор унутар којег добијају откривење божанства. Они су, дакле, штапом секли, односно, ограничавали сакрални простор (**τεμνεῖν** – сечи, грчки израз из којег се касније изводи **templum**, храм). У Светом Писму храм се називао светиштем или светињом. Израз *светиште* се, при томе, изводи из појма *свет*. У јеврејском језику *свет* (кадош) значио је одвојен, посвећен, другачији, одсечен. У том контексту, Бог је одвојен, другачији, односно свет. Светиште је место сусрета са Светим, односно место које је одвојено за сусрет са Другачијим, Одвојеним. У сусрету са Светим, на Светом месту, и човек постаје *свет*. На овој основи се у древности формирао свештенички сталеж као сталеж оних који су одвојени (посвећени) за сусрет са Светим (Одвојеним), на Светом (одвојеном) месту.

ни, наговештај култног места или светилишта. Каин на том месту није хтео да убије брата. Свесно га је удаљио са сакралне локације, можда показујући веровање да је на том месту Бог присутан на нарочит начин (Пост. 4, 9). Један од јеврејских митова сугерише да је узрок првог братоубиства управо била расправа око места жртвоприношења. При подели земље која је требало да се изврши између Каина и Авела, наиме, Каин је захтевао да му припадне брдо на којем је Авель принео жртву. Може се претпоставити да је Каин сматрао да је место на којем је Авель принео жртву *ијовољније* за култ, и да је Авельева жртва прихваћена од Бога из тог разлога. То брдо је у јеврејском предању идентификовано као локација доцније сазиданог Јерусалима.

Трибина: Сусрет добре воље, разумевања и толеранције. Ка мултикултурном и међуцивилизацијском дијалогу

Фото: <http://www.politika.rs>
-Т. Јанчић

Сусрет добре воље

Доц. др Драгана Новаков

Мислим да је апсолутна вредност човековој бића темељ на којем је једино могуће успоставити праведно друштво, које ће поштовати права човека, па и право на различитост. (презвите Вукашин Милићевић)

Студенти Департмана за филолошке науке Државног универзитета из Новог Пазара – студијског програма Српска књижевност и језик организовали су, приликом своје једнодневне посете, на Исламском теолошком факултету у Београду, 22. марта 2013. године, Трибину под називом: „Сусрет добре воље, разумевања и толеранције. Ка мултикултурном и међуцивилизацијском дијалогу“, а у оквиру религијског дискурса *Вера – Грех – Молитва*.

Разговор студената са представницима све четири верске конфесије у Србији се односио, пре свега, на питања која их, као младе људе, највише тиште и занимају, те тако ова трибина није била конвенционалан скуп, већ инспиративан дијалог са новопазарским студентима о вери, греху, браку... Млади су постављали различита питања о ставу верских заједница о мултикултурном концепту идентитета на појединачном и групном нивоу – ако знамо да мултикултурни концепт подразумева поштовање и прожимање различитости култура, које повезују заједничке вредности. На ово питање, презвите Вукашин Милићевић, асистент на Православном богословском факултету у Београду, је одговорио: „Мислим да је апсолутна вредност човековог бића темељ на којем је једино могуће успоставити праведно друштво, које ће поштовати права човека, па и право на различитост“, додајући да се око тога могу сложити не само верујући људи, већ и агностици и атеисти.

Срђан Симић, доцент на Православном богословском факултету у Фочи, надовезао се: „Без обзира

на то што се заједничка вера током историје пројектовала на различите начине, сви верујемо у једнога Бога, у анђеле, васкрсење мртвих и промисао Божију.“ Главни рабин Исак Асијел се сложио да је достојанство кључна реч, и изразио жаљење што смо данас склони да се односимо према људима сходно њиховом друштвеном статусу, што је „издаја Бога и његових основних принципа“.

Београдски надбискуп Станислав Хочевар је рекао да „ако посматрамо човечанство као једну породицу, одатле произлази поштовање свих нас, поштовање живота, па и друштвена правда“. Последњи је говорио заменик реис-ул-улеме Исламске заједнице Србије Мухамед Јусуфспахић који је рекао: „За нас, као оне који следе оно што је Бог последње објавио преко Мухамеда, а што је укључило све оно што је објављивао пре, кључна је реченица из Кур'ана: – Дођите да се око једне Речи окупимо, да у једнога Господа Бога верујемо и да једни друге не поробљавамо.“ Једно од питања студената било је и о становишту верских заједница о склапању брака припадника различитих верских конфесија, које је изнедрило веома занимљиве одговоре. У изузетно пријатној атмосфери, са жаљењем студената што није трајала дуже, трибина је завршена са жељом да се разговори на овакве теме наставе што пре јер су многа питања остала непостављена. Овакви скupови афирмишу културу отвореног и демократског дијалога и разумевања на нашим просторима, а што су ови млади људи и показали.

Значајан проналазак у Баварској националној библиотеци у Минхену

Пронађене до сада необјављиване Оригенове проповеди

Баварска национална библиотека је у званичном саопштењу од 11. јуна 2012. известила јавност о спектакуларном проналаску 29 Оригенових проповеди. Ова вест је у академској јавности пропраћена живим интересовањем, нарочито у Италији, у којој је овај проналазак означен као „проналазак столећа“.

При каталогизацији грчких рукописа из библиотеке Јохана Јакоба Фугера (Johann Jacob Fugger) из Аугсбурга – нека врста пандана племићкој лози Медичија у Фиренци – пошло је за руком филологу др Марини Молин-Прадел да у опсежном византијском кодексу – *Cod. graec. 314.* (овако гласи сигнатурата манускрипта) – идентификује досад непознате проповеди Оригена из Александрије (185–253/254). Овај проналазак је од непроцењиве вредности за пројекат којим руководи професор Лоренцо Пероне (Lorenzo Perrone) на Универзитету у Болоњи. Професор Пероне је оснивач истраживачке групе о Оригену назване *Girota*, приређивач и уредник часописа *Adamantius*, као и специјалиста за позну антику. Својим студијама о догматским контроверзама у 5. и 6. столећу стекао је међународни углед, а управо је довршио транскрипцију текстова ових проповеди, које ће ући у научну едицију *Сабраних дела* Оригена. Ту едицију припрема проф. Маркшиц (Markschies), у оквиру серије *Грчки хришћански писци*, при Академији за науку у Берлину – Бранденбургу.

Ориген је један од најзначајнијих теолога раног хришћанства. Он је оснивач библијске текстуалне критике и алегоријске егзегезе односно ерминевтике. Као апологета, неустрашиви борац против јереси и хетеродоксије, мислилац и омилитичар, утиснуо је оригиналношћу свог мишљења дубоки печат у историју медитеранског и европског богословског наслеђа. Деловао је у многим дисциплинама као што су библијска егзегеза, историја теолошког мишљења, спиритуалности и мистике, а у историји културе позне антике његово дело – заједно са Августиновим – представља централни богословски стожер. Блажени Јероним (347–420) приписује му око 2000 списка, од којих највећи део није сачуван. Готово половина његових списка сачувана је у латинским преводима Руфина из Аквилеје (345–411/412) и Блаженог Јеронима.

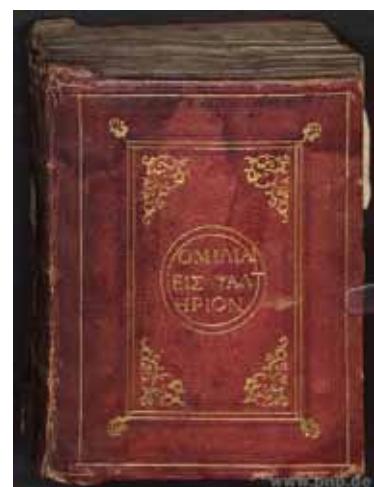
Његово дело се састоји из превасходно егзегетских списка, учених богословских коментара, посебних објашњења (схолија) и проповеди (омилија) Библије. Од сачуваних 200 омилија било их је досад само 21 на грчком оригиналу; са проналаском преосталих 29 тај број се повећава на 50. Девет омилија посвећених псалмима биле су у латинском преводу Руфина већ познате, пет посвећених псалму 36, две посвећене псалму 37 и две псалму 38. Захваљујући идентификацији садржаја „*Homiliae in psalmos*“ – *Cod. graec. 314.* сада су четири омилије посвећене псалму 36 приступачне и на грчком оригиналу.

Откривено је и двадесет и пет нових омилија о псалмима 15 (2), 67 (2), 73 (3), 74, 75, 76 (4), 77 (9), 80 (2), 81. Реч је о најзначајнијем открићу од 1941. године, када су у Тури, неколико километара од Каира, пронађени папируси из 5/6. века међу којима су идентификована и два Оригенова дела.

Палеографска експертиза и анализа текстова на универзитету у Падови је већ 25. јуна 2012. доказала ауторску аутентичност и већ 8. октобра исте године у Берлину, на тамошњој *Berliner Akademie der Wissenschaften*, у оквиру једног предавања професора Перонеа (Lorenzo Perrone, „*Origenes Alt und Neu. Psalmenhomilien in der Neuentdeckten Münchener Handschrift*“), текстови су представљени широкој јавности. На овом месту бисмо радо додали да Баварска национална библиотека поседује преко 650 грчких рукописа и тиме спада у највеће и најзначајније збирке јелинских рукописа у Немачкој. Ову библиотеку је 1558. г. основао баварски војвода Албрехт V.

Са великом напетошћу очекујемо објављивање Оригенових *Сабраних дела*, када ће улога ових омилија о псалмима бити литерарно и доктринарно контекстуализована у монументално егзегетско дело овог универзалног генија.

Прошођакон Зоран Андрић

Свештеник, преводилац, песник, иконописац,
„ратник“ пера – Гаврил Стефановић Венцловић

Беседник српских шајкаша

Светлана Новићић

За његову поезију Меша Селимовић бележи:

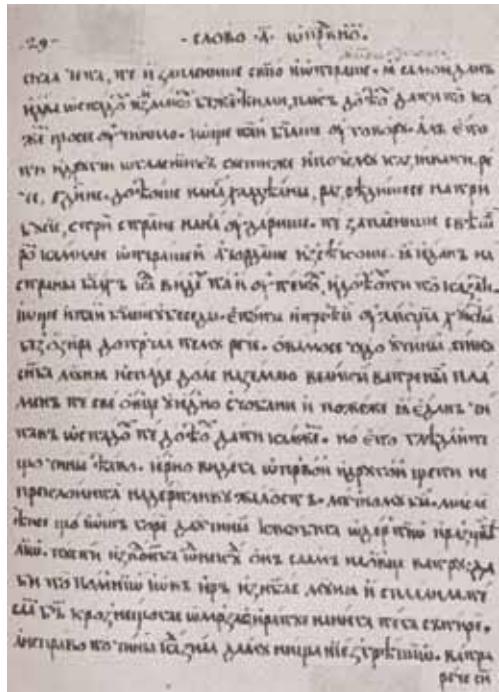
„Да сам се, необавештен и неупућен,
нашао пред овим стиховима, упитао бих се,
зачуђен: чији су? Којег од наших
великих савремених песника?

Претпоставља се да је Гаврил Стефановић Венцловић рођен око 1680. године негде у Срему, а Велика сеоба Срба 1690. заслужна је што се нашао у Сентандреји. Младост је, како сам каже, провео „о својој воли“ и не без „многог порока“, а онда је пронашао свој „тесни пут“, не да би себи олакшао живљење, него да напаћеном и измученом народу приближи Божију реч. Постао је ученик Кипријана Рачанина (чувена Рачанска школа, последњи расадник српске писмености у 17. веку) и од њега наследио склоности ка писању и сликању. После завршеног школовања, живео је као путујући црквени проповедник (што је у оно време било једно од занимања), по српским насељима у горњем Подунављу и у градовима Сентандреји, Ђеру и Коморану.

Венцловић је свој живот провео на просторима где Срби нису били добродошли. Гледајући како његови суграђани живе без школа на свом језику, како разним државним

уребдама бивају присилjeni да поштују туђе црквене празнике, како српским свештеницима није дозвољено ни на гробља да излазе, схватио је како би под свакодневним притисцима Срби могли, да би макар мало олакшали свој живот, прећи у римокатоличку веру. Зато се Гаврил, са још већом пажњом посветио приближавању обичном човеку, обраћајући му се на језику који он разуме.

Јован Скерлић у *Историји нове српске књижевности* о њему каже, између остalog, да је својим књижевним опусом јасно показао колики и какав је утицај руска теолошка књижевност имала на Србе тога времена, али такође констатује изузетан значај Венцловићевог дела, баш због језика којим их је он писао... Те ће тако Скерлић за Гаврила дословце рећи: „...он има два језика којима пише. Када пише књиге за црквену употребу, нарочито када преводи са рускога књиге црквене учености, он пише српскословенским језиком. Али када пише за народ, нарочито када саставља беседе, он се служи

чистим и лепим народним језиком.“ Скерлић је забележио и то како је сам Венцловић тумачио своју „вишејезичност“: „Када се Богу моли... ваља писати ‘по књижному’; када се говори народу, онда ‘по простому’!“ Гаврил сматра да „књишки“ језик у себи носи нешто „скривено“, са чим не треба излазити пред кметове и кметовске синове, коморанске шајкаше... он „простим дијалектом говори“, како бележи Скерлић... „на српски језик ради разумењаја простим човеком... на просто уразумитељноје знаније србскоје за сељане и просте људе.“ И тако, као ни један писац Рачанске школе пре њега, Венцловић се истовремено бави питањима из практичног живота, непрестано комуницирајући са својом необразованом паством језиком и стилом који је њима близак. Крајње неуобичајено он се у својим проповедима упушића у прерачунање римског новца, о ком се говори у Светом Писму, у новац његовог времена, у објашњавање како су изгледале посуде које су се користиле

Г. С. Венцловић је своје књиге украсавао вињетама (на слици горе) и цртежима; на слици изнад је Венцловићев приказ Св. Кнеза Лазара

у Палестини, даје анализе корена речи, појашњава јеврејско рачунање времена у једном дану, јеврејске дужинске мере.... али, с друге стране, у свом „књижевном“ он искушава метафизичке висине, тежи свечаном, богато украшеном говору.

Гаврил Венцловић у свом невероватно богатом житију, између осталог, ради на правопису и поправци Светог Писма на народни језик, више од сто година пре Вука Стефановића Каракића. У српску азбуку уводи слова Ћ, Ђ и Џ, и пише много и скоро свакодневно, оставивши иза себе преко 20.000 страница рукописа што је било од огромног значаја за „србски језик“ јер се та својеврсна битка пером дешавала у временима када је код нас стао преовлађивати рускословенски језик (нарочито после 1740).

Иза њега је остала исписана и прва драма на српском језику *Удворење арханђела Гаврила девојци Марији*, а његове проповеди се и данас убрајају у врхунска дела српског црквеног беседништва.

*Доспа и доспа таквих има
што широким путем штујују свој живот,
ама уска врати и шесни пут је
којино уводи људе у живот,
И мало је који ћа находите.“*

(Г. С. Венцловић, *Пут*)

Такав задатак, који је сам себи наметнуо, уобличио је, али и условио сав његов живот, те донео бројна искушења. Године су му пролазиле у сталном путовању и боравку по туђим кућама. Живео је веома тешко, у сиромаштву, готово беди, те је у једном од многих мучних тренутака рекао својим слушаоцима да му је проповедање изашло на врх главе, да има позванијих, и вешијих, и ученијих за то, и да им он све ово говори „без лаже“.

Са таквим расположењем и сталном свешћу о мукама Срба са којима се сусретао, Гаврилов живот је зашао у трећу, последњу фазу, која је трајала до његове смрти 1749. године – у периоду у коме је стари и уморни беседник своје беседе стао све чешће да бележи баш онако како их је говорио – чистим народним језиком. Тада је настao највећи број Венцловићевих књига са беседама српским шајкашима. Нажалост није све сачувано од „зуба времена“. Од збирке *Мач духовни*, која се састоји од три књиге, сачуване су само две. Овај свештеник, преводилац, писац, песник је био и одличан цртач, те је илустровао своје преписе, а верује се да је радио и неке иконостасе. Славио је књигу, знање, енциклопедизам, критиковао незнაње, сујеверје и рђаве навике земљака. Био је бритког језика и никада се није устручавао да каже и оно што се православним верницима и не би допало: „Ви, који се по греху ваљате, крадете, лажете, опијате се, један на другога mrзите... хоћете да имате, а не радите!“

Неомиљен, управо и због такве нарави, често је самовао. Сопствену тишину и самоћу испунио је тананом поезијом о којој Меша Се-

лимовић каже: „Да сам се, необавештен и неупућен, нашао пред овим стиховима, упитао бих се, зачућен: чији су? Којег од наших великих савремених песника? (...) као да су писани на самом врху неког близавог поетског века“, а заправо су, у тренутку Мешиновог записа, „одлежали“ преко два столећа, пошто су се излили из пера „песника који је у историји књижевности остао забележен као опскурни преписивач црквених књига и песник скромних могућности!“ (М. С. – прим. аут.)

Целокупном његовом делу можда је највише пажње посветио Милорад Павић, не дозволивши тако да га прекрије заборав. Објавио је шири избор Венцловићевих текстова под насловом *Црни биво у срицу*, Београд, 1966, низ текстова у додацима књизи М. Павића *Гаврил Стевановић Венцловић*, Београд, 1972, а за сцену је адаптирао *Удворење арханђела Гаврила девојци Марији* које је у Београду и Новом Саду изведено 1971. године.

Но, иако је био можда један од најобразованијих и најсвестранијих српских калуђера свога времена, за Гаврила данашњица мало зна. На сву срећу по српску нацију, духовност, културу, чудесне речи су нашле некога ко их препознаје и увиђа сву њихову вредност и величину. Далеко, у туђини, можда би биле затрпане прашином неупотребе и неразумевања, да се нијесу увукле у душу Гаврила Стевановића Венцловића. Можда не би ни преживеле. Овако, захваљујући њему, започело је нешто изузетно – Божија реч на обичном, народном, српском језику. Да је може осетити и разумети свако ко тим језиком говори.

Достојан прилог значајној годишњици

Ђурђеви Ступови и Будимљанска епархија

Београд 2011. г.

Добро познатој синтагми Александра Дерока „На светим водама Лима“, која је сама по себи стекла карактер споменика може се и треба додати поштовање почившег професора Светозара Душанића према области Полимља, при чијем помену је увек са њему својственим усхићењем додавао: „То је царска земља! Туда су Немањићи ходили!“

„Са обновом седишта основаног Светим Савом 1220. године у Ђурђевим Ступовима, појавила се велика потреба за дубљим изучавањем осмовековне историје овог манастира и целог подручја које је захватала стара Будимљанско-никшићка епископија“ – прва реченица из прилога Епископа Јоаникија (Мићовића) као надлежног Архијереја и душе целог послала око одржавања скупа и припреме зборника – тврдо упоришице витезова вере и слободе – има карактер сажете (синаксарске) историје ове епархије.

Постоје две светиње широко познате широм Српства под називом Ђурђеви Ступови. Гледано из данашње перспективе и временског разстојања од скоро осам и по века, оне као да су настале истовремено. Свака је символ своје области – Раса и Полимља – подједнако. Обе су тешко страдале 1912. године.

Манастир је добио назив Ђурђеви Ступови по припрати са бочним кулама, која је изграђена када је црква постала седиште Будимљанске епархије. То је време учстале посвете храмова малом броју светитеља, међу којима су Свети Ђорђе и Свети Никола најчешћи. Стога се при састављању Студеничкот штићика током набрајања настојатеља који ће узети учешћа при постављању студеничког игумана примењује описни

метод: „и Светог Николе у Топлици и другог Николе у Казновићима и другог Светог Николе у Дабру“.

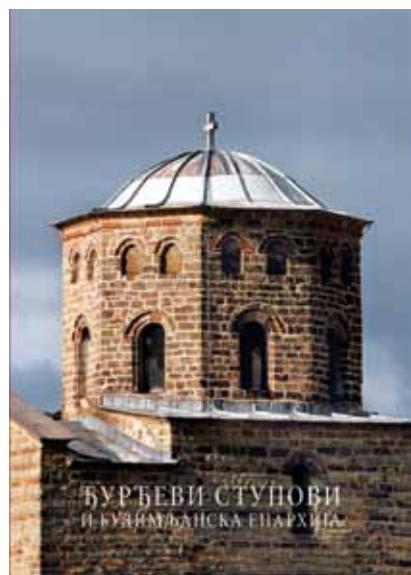
Од самог оснивања имали су велик углед, што се види из њиховог помена по списковима катедрала и манастира, да би само неколико векова касније, као и већина српских манастира пролазили кроз бројна страдања. У погледу броја извршених похара нема разлога да „завиди“ неком другом храму. Поменуће се оне забележене – 1738, 1825, 1862, 1875, 1912... За кратко време 1913. и постављен кров од дрвета, врата и прозори да би током бечке окупације од стране сада тобожњих латинских хришћана, а не иноверних, храм био оскрнављен, а његов игуман интерниран у Мађарску у логор.

Овакво набрајање страдања само једне светиње – што не значи да су остале у бољем положају – речито сведочи колико је дуг и каквим жртвама посут пут до слободе. Стога је неправедно бројати српске устанке тек од почетка деветнаестог века као Први..., Други... Било их је на укупном српском простору непрекидно. У сваком тренутку мањи или већи број Срба био је у стању побуне према страном господару.

Свака похара је читава историја у малом – убиства, бежања, паљевине, разарања, а потом повратак на загариште ранијег дома и живот креће од почетка. Ту се од времена праисторије мало изменило. Иначе, овај крај је у правом смислу символ српског карактера. Личи на осињак. Често и лако се крене у побуну, плане и брзо сагори, а потом долази много пута већ виђено – мучна и спора обнова.

Последње разарање извршено је поводом народне побуне против насиља у години почетка Првог балканског рата. Тако свој последњи Велики петак манастир доживљава уочи Васкрса Српства 1912. године. На свој Васкрс мораће да сачека неколико година.

Некад се наука бавила оним што је у народним песмама поменуто, а потом се окренула и оном чега тамо нема. Покушаји тумачења су бројни, а резултати никад потпуно сигурни. Моћи усмене поезије су ограничена. Она је далеко од тога да би могла да обухвати све оно што спада у ред нај-

вреднијег и за песничку обраду најдостојнијег. Затим, често се занемарује колико је ланац усменог преноса склон кидању у приликама далеко повољнијим од српских. Довољна је само једна епидемија, па да нестану читаве области усмених знања и памћења. Слично је и са само једним ратовањем праћеним осветничким дивљањем нападача. Код Срба је далеко мање времена протеклог без епидемија, бар на неком подручју, и без разорних ратовања, него оног праћеног и ратом, и епидемијом заједно.

И подвига и страдања било је толико да их не би обухватиле и више струкно обимније и потпуно сачувано усмено и накнадно записано предање. Речено је ово поводом страшне, епске по карактеру и судбини смрти Епископа ове области Пајсија. Велики је низ оних само успут поменутих који страдају на сличан начин, а песма их није сачувала. Митрополит Пајсије после откривене завере био је жив одран (1653). Слична судбина задесила је шест деценија раније и банатског Епископа Теодора.

И таква, богата страдањима историја манастира није дала доволно повода да се он нађе у центру усмене епске традиције. Сматра се да је то условљено географским смештајем који чини да његов помен изостане у више прилика. Познати „фонд“ народног песништва сачињава само делимично записан један слој овог вида стварања кроз векове. „Снимљено“ је једино оно што се затекло средином деветнаестог века. Никако

се не може сазнати шта је све остало ван тога и тако заувек изгубљено.

Толика уништавања су основни разлог што ова обитељ спада у оне о којима се и поред њихове богате и бурне историје мало може рећи. Свако пустошење односило је део оног што је могло да буде као извор вести. Затим, ту је и познати „изолационизам“, због кога су посредна сведочења ретко присутна. То се дешава и овде – деценијама је пажња истраживача била усмерена тамо где су изгледи за неки успех у трагању били већи. „Чак ни основна делатност на препознавању и пописивању представљених тема, датовању или дефинисању стилских особености тог сликарства није била предузимана.“ Тек у новије време пажња истраживача се усмерава и на области где изгледи на успех нису велики.

Са науком се дешава слично као и са људима. Притиснута невољама проистеклим из оскудице података на једном месту и наука се „сели“ тамо и где се нерадо иде. Како нема довољно вести о некадашњој катедрали, трага се за црквиштима и старим гробљима по околини. Тако почиње својеврсна „децентралација“ науке.

Има то свог одраза и у начину размишљања околине. Славне владарске задужбине одвлаче скоро сву пажњу оних који се стручно тиме и баве, као и оних које та област само занима. Као да је стара српска држава почивала на само неколико десетина познатих манастира. Тако пролазе непримећено ретки и ситни подаци о парохијским храмовима, везани само за манастирске поседе. Мноштво осталих који су ван манастирских имања остаје без помена.

Није случајно да се Ђурђеви Ступови први пут у српској штампи помињу у тексту из 1862. са насловом *Бојишће ирнојорско и херцеговачко*. Било је то у априлу 1862. године, кад је од двеста педесет Васојевића који улазе у окрај сама стотина преживела да би већ у следећем сукобу маја месеца страдао и сам манастир.

Илустративан је ово пример. На простору који никад није велики, па ни за време кад се растројање међу манастима изражава данима људског хода, на два краја издељеног и поробљеног

српства – једни се тешко боре за пухи биољошки опстанак и одбрану основног достојанства и они други, такође поробљени у Новом Саду у српским новинама читају о страдању своје браће неколико стотина километара даље.

На сличан начин о страдању ове светиње лист *Пијемонит* пише тачно пола века касније: „Ова стара задужбина, која је зашла животом у осми век није се никад сетила да ће јој у двадесетом веку на очиглед двеју српских краљевина бити крај живота. Четвртог овог месеца срушена је топовским ћуладима. Заједно са њом пропале су зграде основне школе и сви конаци.“

Прича о честим паљењима и стога приододат назив „манастир мученик“ могао би се применити на многе. Од катедрала установљених радом Светог Саве некима се данас не зна ни место где су постојале. Друге су још у слободној држави замењене новом градњом (моравичка, призренска, лиљанска, дабарска), неке су нестале сасвим (зетска, хвостанска, топличка). Само су манастири Жича и Ђурђеви Ступови оба подједнако страдали и доживели наше време. Стога не сме да зачуди што се код људи од струке – и поред свих оштећења, дрогадњи, проградњи, губитка првобитних подова – сматра да су Ђурђеви Ступови храм „релативно добро очуван“.

Слично се може рећи и кад је у питању опстанак старе српске књиге – и рукописне и штампане. Област Полимља је највећи „резерват“ старе књиге и поред свих страдања. Ритам црквеног живота је свуда исти, те тамо где су појали храмови морало је бити и књига, али оне по другим областима нису сачуване у толикој мери. Већ и на основу оскудних фрагментарних вести може се тврдити да је број храмова био замашан и одржава се кроз време ропства. Скори у сваком селу постојала је црква.

Десило се да је при последњој похари страдао и иконостас овог манастира настао на размеђу деветнаестог и двадесетог века. После страдања 1912. године од њега је остало само неколико икона. Иако се то десило у време већ развијене науке и док је још било живих очевидаца, о некадашњем изгледу иконостаса се посред-

но и накнадно ствара представа. То се односи и на време и место израде икона, где нема јасних података.

Сваки манастир има своје методе расејање на мањем или већем простору. Међусобно се граниче са метосима других обитељи. Истиче се како се наука већ сто дводесет година бави метосима Будимљанске епархије, почев од Константина Јиречека, Стојана Новаковића, Љубомира Ковачевића, Радослава Груjiћа... Значи, врхунски умови српске науке осетили су се позваним да у овој области нешто допринесу и својим трудом. После толико деценија рада може се констатовати: „Повеље су добро ишчитане; међутим, теренска истраживања на овом простору нису озбиљније вршена...“ Слично би се могло рећи још поводом многих питања из периода средњег века.

Тачно време установљавања самосталне Српске Архиепископије ради Светог Саве, његово посвећење за првог поглавара у малоазијском граду Нијеји, затим по повратку у земљу стварање мреже епархија, само се оквирно може сместити у неколико година око 1220. године као јединог сигурног датума, добијеног преко писма охридског Архиепископа Димитрија Хоматијана. Усваја се као поуздан датум из записа о смрти ктитора манастира Ђурђевих Ступова: „Године 6728. (1220), месеца јануара 6. дана престави се раб Богији Стефан жупан Првослав, син великог жупана Тихомира, синовац Светога Симеона Немање и ктитор овога места, где је и његов гроб.“

Управо у то време, незнатно пре или после упокојења свог ктитора, задужбина Стефана Првослава постаје седиште новоосноване Будимљанске епархије.

Није сачувана ниједна баштинска повеља из времена оснивања светосавских епископија. Међе међу њима иду планинама, развођима, путевима, катунима... Тако се Будимљанска епархија граничила са Хумском, Зетском и Рашком епископијом. О томе се сазнаје посредно. На том простору су се налазили и метоси других манастира: Хиландара, Градца, Бањске, Дечана, Светих Арханђела...

Живорад Јанковић

Микоња Кнежевић Григорије Палама (1296–1357): библиографија

Православни богословски факултет – Институт за теолошка истраживања, Београд 2012
192 стр.; 21 см
ISBN: 987–86–7405–082–8

Све оно што сам написао приликом приказивања књиге др Микоње Кнежевића *Максим Истојевидник* (580–662): библиографија о (принудном) парцијалном деловању озбиљних и савесних научних радника у Србији и региону, могао бих без икаквих проблема да поновим и сада. Но нови библиографски подухват др Микоње Кнежевића – *Григорије Палама (1296–1357): библиографија* – такође реализован ванинституционално и искључиво личним напором аутора без било какве званичне подршке. Штавише, у овом случају показује се да институције које на kraју треба да приведу kraју читав пројекат објављивањем публикације, не успевају да прате темпо истраживача. То је нажалост показатељ незрености и неуређености овдашњих академских установа и јасан знак истраживачима да уколико желе да реализују неке озбиљније пројекте не могу очекивати покровитељство овдашњих релевантних научних установа, већ су препуштени себи самима. Узгряд, када је у питању претходна библиографија Микоње Кнежевића, која је изашла пре пар месеци, треба напоменути и то да је она привукла велику пажњу у међународним научним круговима, док је иста овде изостала. То, такође, доста говори о нашој научној (посебно теолошкој) јавности. Но, пређимо на саму публикацију.

И у овој *Библиографији* Микоња Кнежевић следи методологију коришћену приликом приређивања претходне. Грађа је распо-

ређена по тематском или проблемском принципу; јединице су груписане по темама којих има преко 150 (!). На тај начин приређивач успева да, што је за сличне библиографије често недостижан резултат, презентује „главни проблемски арсенал којим Паламина мисао располаже и теме којима је она заокупљена“.

Приликом навођења издања списка Светог Григорија Паламе, које чини први део ове *Библиографије*, Кнежевић, на основу референтне литературе, доноси и хронологију скоро свих списка (чиме додатно подиже ниво информисаности), а такође их и ређа по времену настанка, чиме пружа увид у развојни пут овог великог учитеља Цркве.

У наставку се најпре доноси попис студија општег типа, потом и краће студије о Палами и главне монографије посвећене његовом животу и делу. А у завршном делу *Библиографије* дате су студије које за свој предмет имају однос Светог Григорија Паламе према античком и светоотаочком (и источном и западном) наслеђу.

Микоња Кнежевић (у Уводу) посебно наглашава да је, цитирам, „тематски или проблемски, како сам га називао, принцип организације библиографског материјала, осим тога што кориснику битно олакшава посао приликом избора оних тема које га конкретно занимају, као своју главну реперкусију има то да библиографија задобија карактер *шкелтуалност*“. То је, нема сумње, од суштинске важно-

БИБЛИОГРАФИЈА СРПСКЕ ТЕОЛОГИЈЕ

Микоња Кнежевић
Mikonja Knežević

Григорије Палама (1296–1357):
Библиографија
Gregory Palamas (1296–1357):
Bibliography

7

ПБФ

Институт за теолошка истраживања

сти за правилно валидирање Кнежевићевог библиографског подухвата. Међутим, да ли је то и доиста тако, тј. да ли се *Библиографија* зато што је ureђена по наведеном принципу може читати и као „општи увод у Паламину мисао“, даће евентуална стручна критика. Овом приликом се тим проблемом не можемо бавити.

Треба на kraју додати и једну, чини нам се, веома важну чињеницу. Наиме, како аутор сведочи, од 2146 пописаних јединица, имао је увид у 1453, и за информације наведене у приликом пописа тих јединица даје стопроцентну гаранцију. Немамо разлога да у то сумњамо... Само желимо да нагласимо узорит пример одговорног и преданог рада, који, авај, није тако чест, а посебно не у заосталим академским срединама каква је наша. И зато тај пример треба следити.

Блајоје Пантелић

Отац Јован Мајендорф

Брак – православна перспектива

Отачник, БЕОГРАД 2012.

Мајендорфова књига је драгоценца свакоме ко се интересује за хришћанско поимање брака. У њој аутор истражује значења које је брак имао у јудаизму и Новом Завету, раној Цркви и Римском праву, светотајинском животу и, на kraју, савременом друштву. Теме којима се бави јесу други брак, мешовити бракови, развод, абортус, планирање породице и родитељство... Ова књига је од нарочитог значаја како за свештенство тако и за венчане и оне који се припремају за свету тајну брака.

Из старог Православља

Совјетске актуелности Враћање традицијама

Обнављају се сеоски вашари и предузимају друге акције за очување народних обичаја

(Од дојисника Танјућа)
Москва, фебруара

Многи појединци, групе грађана, привредне организације па и само Министарство пољопривреде Руске Федерације придржали су се ових дана иницијативи да се поново одржавају већ помало заборављени народни вашари по градовима и селима у унутрашњости Русије, Украјине, Белорусије и у другим областима Совјетског Савеза.

У прилог овој иницијативи износе се многи аргументи, од оних сентиментално-историјских у којима се подсећа да су „вашари од памтивека постојали у Русији“, па до чисто комерцијалних, који полазе од тврдњи да би од таквих скупова имали користи и привредници и становништво поједињих крајева.

Као најчешћи пример помиње се искуство са обнављањем чувеног Сорочинског сајма у Полтавској области. На том вашару се редовно окупљају на хиљаде људи чак и из удаљених области, а трговинске организације остварују велики промет. Износи се и подatak да су само кооперативне организације из Полтавске области продале на Сорочинском вашару прошлог августа разне робе за два милиона рубала.

Предлог за обнављање сеоских вашара у нешто модификованим облику, потекао је у ствари од колхоза „Русија“ у Рјазанској области, чије је писмо под насловом – „Народни вашари – није ли време да се обнове“, објављено крајем новембра у листу „Селскаја жицъ“. Писмо је наишло на неочекивано велики одјек. Редакцији стално стижу хиљаде писама од појединача и организација у којима се с нескривеним одушевљењем поздравља идеја о обнављању вишарских традиција.

У писму Министарства пољопривреде РСФСР, које се такође потпуно слаже са предлогом колхозника „Русије“, каже се да би поновно одржавање вишара у рејонским и обласним центрима било веома „целисходно“, али да је то, велики и сложен посао „који захтева дубље и свестранije проучавање“.

Судећи по створеној атмосфери, а пре свега према подршци која очигледно постоји и код виших фактора, може се готово са сигурношћу претпоставити да ће ускоро бити обновљени традиционални провинцијски вишари „на које народ одавно чека“ – како је речено у једном писму.

Ово враћање традицијама обележено је почетком ове године и неким другим манифестијама. Тако је страни посматрач забележио да је и званична совјетска новинска агенција ТАСС опширно писала о божићном богослужењу сверуског патријарха Алексеја у ноћи између шестог и седмог јануара у Јелоховском сабору. То је, како је било писано, московски храм у коме се „по традицији“ држе патријаршијске литургије у поменуте дане. Такође је било објављено да су свечане божићне литургије држане у осталим црквама, да је читана посланица патријарха и да су богослужењима присуствовали у већем броју верници „Московљани“.

Тринаестог јануара увече, када се по традицији дочекује православна Нова година, из московског студија телевизије, у боји је емитован пригодан новогодишњи програм. Сутрадан, односно на Нову годину по старом календару, централни телевизијски студио је на првом каналу емитовао комплетну репризу програма који је припремљен и за званичан дочек Нове године...

Жика Лазаревић

Православље – новине Српске Патријаршије, година III, број 49, Београд, 27. марта 1969. г., стр. 5.

БЕОГРАД

ПАС од земље до „облака“

Програмски пакет ПАС, већ две деценије стандард за дигиталну обраду српског текста, однедавно обогаћен новим опцијама и праћен новим програмима, сада се у издању Србософта појављује и у технологији облака на интернет-адреси www.srpskijezik.com.

Посетиоци овог сајта могу користити услуге *бесељаштој јавној сервиса за српски језик*, на коме се налазе:

- Програмски пакет ПАС: за правописну проверу текста, са базом од 3.250.000 облика речи, и конвертором из Ћирилице у латиницу и обратно.
- Правописни речник српскога језика, са 123.000 детаљно обрађених и акцентованих речи, по потреби са коментарима и објашњењима.
- Српски електронски речник од 307.000 речи.

Сви регистровани корисници могу претраживати одреднице у наведеним речницима и користити функције Програмског пакета ПАС (до 5.400 словних знакова при једној посети).

ЧИКАГО

Сцене из каменог доба

Репродукције слика из пећине Ласко изложене су у чикашком Филд музеју (Field Museum), на изложби која је отворена половином марта.

Прецизне репродукције у природној величини нису доступне јавности од 1963. године, када је пећина затворена како би ова праисторијска уметничка дела била сачувана. Наиме, пећина Ласко откривена је 1940. године. У годинама које су уследиле, велики број људи долазио је у обилазак ове је-

динствене пећине, што је изменило услове који су раније владали у пећини и довело до пропадања боје на цртежима. Стога су посете обустављене, слике су рестауриране а потом, године 1963. пећина је затворена за посетиоце. Репродукције слика из пећине Ласко изложене су француској јавности 1983. године, и од тада их је видело преко 10 милиона људи, како преноси Франс прес.

Исте ове репродукције су сада по први пут изложене ван Француске – у Сједињеним Државама. У Чикагу, у слабо осветљеној галерији посетиоци ће имати утисак као да ходају кроз пећину и гледају њене укraшене зидове.

На изложби су представљени панели са кравама, јеленима, бizonima, као и колекција ретких артефакта из каменог доба, а за посетиоце је планирана и виртуелна тура по пећини, уз објашњења како се живело у палеолиту.

Музеј Ласко тренутно излаже половину од око 2.000 пећинских слика. Иначе, слике пећине Ласко описане су као *Сикстинска капела праисторијске уметности*. Верује се да су слике старе више од 17.000 година, а и после 70 година проучавања њихово значење и сврха су непознати: истраживачи су изнели различите претпоставке, међу којима је занимљива и она да су слике пећине Ласко религијске садржине, односно да су на њима представљени шамански ритуали (ово мишљење заступаје нпр. познати историчар упоредне религије Мирча Елијаде).

Изложба ће у Филд музеју бити отворена до 8. септембра, а потом се сели у Хјустон и Монреал.

ВАТИКАН

Дигитализација библиотеке

Како преноси руски портал <http://www.bogoslov.ru/>, Ватиканска библиотека, у којој се између осталог чува и око 80.000 старих рукописа и око 9.000 инкунабула (књига штампаних у Европи пре 1500. године), у току наредних де-

секад година ће бити у потпуности дигитализована. Ову информацију изнела је у свом саопштењу за штампу компанија EMC, која обезбеђује техничку подршку пројекту дигитализације.

Ватиканска библиотека је једно од у свету најстаријих хранилишта књига.

ШВАЈЦАРСКА Изложба амулета

У Јеврејском музеју у Базелу отворена је изложба којом су представљени историја и значење амулета у различитим културама и поднебљима, у распону од праисторије до 20. века.

Циљ изложбе, која носи назив „1001 амулет. Защита и магија – вера или сујеверје?“ је да покаже везу између култура и религија, као и да укаже на танку границу између вере и сујеверја, религије и мистици. У поставци се заступљени артефакти из староегипатске, вавилонско-асирске, самарџанске, јудаистичке, хришћанске и мусиманске културе.

Средишње место у поставци заузимају колекција староегипатских скарабеја и јеврејски амулети за заштиту мајке и детета, дома, против болести итд.

Један од најбитнијих елемената ове изложбе је колекција преузета из фрајбуршког Музеја Библије и Истока, а тиче се употребе Светог Писма: наиме, Јевреји су имали обичај да стихове из Светог Писма записују на предметима које су користили као амулете. Стихови из Псалама и молитва „Шема Јисраел“ („Чуј Израиљ“) налазе се и урезани на многим местима – почев од камења од ког су зидане синагоге до ритуалних посуда

и разних других предмета пронађених на територији некадашње Јudeје, Месопотамије и Самарије.

БЕОГРАД

Сећање на пилоте

У среду, 20. марта ове године, на Новом гробљу је са почетком у 11 сати уз химну „Боже правде“, одата пошта нареднику пилоту Михаилу Петровићу, а поводом 100-годишњице његове погибије.

Потом је у Дому ваздухопловства Земун, у Галерији „Икар“ отворена изложба под називом „Сећање на ваздухопловне жртве“, ради обележавања 100 година од прве жртве српског војног ваздухопловства. Изложбу је отворио генерал-мајор др Миодраг Гордић, заменик комandanта В и ПВО. Потом су се присутнима обратили и протојереј-ставрофор Бранко Зелен, изасланик Патријарха српског Иринеја, а за њим и госпођа Татјана Сурлић, начелница Дома ваздухопловства у Земуну, те госпођа Бранислава Поповић – унука наредника Михаила Петровића, и аутор изложбе мр Златомир Грујић, пуковник авијације у пензији и актуелни председник УПВЛПС. Након њихових обраћања, Камерни ансамбл „Биљур“ из Београда извео је пригодан програм.

Посетиоци ове изложбе, која је трајала од 20. до 31. марта, имали су прилику да на 30 паноа са преко 300 фотографија виде готово све оне припаднике нашег ваздухопловства и ПВО који су за протекли век, колико ваздухопловство постоји на овим просторима, дали своје животе у одбацима отаџбине.

Извор: <http://www.pouke.org/>

НИШ

Радови на Медијани

Након вишедеценијског застоја у раду на Медијани крај Ниша – археолошком локалитету од непроцењиве историјске вредности, Влада Републике Србије је у оквиру државног програма „Милански едикт 313–2013, Србија“, одобрила 120 милиона динара како би радови били завршени на време у години обележавања јубилеја 1700 година од доношења Миланског едикта.

САОПШТЕЊЕ
Министарство културе и информисања подржало
иницијативу Светог Архијерејског Синода
за изградњу Библиотеке Српске Патријаршије
на Косанчићевом венцу

Подржана је иницијатива и постигнута сагласност за изградњу Библиотеке Српске Патријаршије на Косанчићевом венцу, у оквиру простора на коме су некада биле Народна библиотека Србије и зграда Задужбине Епископа Никанора Ружичића (обе су срушене у бомбардовању 6. априла 1941. године). Њени темељи су постављени још у освите 13. века, у манастиру Хиландару, док у институционалном смислу постоји од 1706. године. Тиме она представља најстарију српску библиотеку, а поред Матице српске и Народне библиотеке Србије једну од три најзначајније установе тога карактера.

Разлог за овакву одлуку Министарства почива на чињеници да су услови у оквиру садашњег простора Библиотеке Српске Патријаршије изразито неповољни – како за чување драгоцених књижних фондова тако и за њихово коришћење и доступност јавности. Ове околности налажу потребу да се хитно изнађе решење примерено значају који Библиотека Српске Патријаршије има у историјском и научном контексту. У исто време, изградња Библиотеке Српске Патријаршије и садржаји које ће она имати у потпуности представљају континуитет намене планираних садржаја ове локације као Меморијалног комплекса, намењеног сећању на трагично и неповратно уништено рукописно и штампано културно благо Србије, које је највећим делом припадало Српској Православној Цркви.

У будућем здању Библиотеке Српске Патријаршије, осим обављања њене основне делатности, оствариће се и услови за коришћење њених вредних, до сада тешко доступних, књижних фондова. У исто време, она ће представљати и једно од културних средишта Београда и Србије, са могућношћу организовања различитих културних манифестација (изложби, књижевних вечери, трибина, промоција и слично).

Из Канцеларије Светог Архијерејског Синода
и Министарства културе и информисања

одобрила 120 милиона динара како би радови били завршени на време у години обележавања јубилеја 1700 година од доношења Миланског едикта.

Покренута од стране Организационог одбора за прославу јубилеја, обнова Константинове виле са перистилом на археолошком налазишту Медијана, као и изградња заштитне конструкције

изнад најважнијег дела овог значајног локалитета, треба да буде благовремено завршена како би све било спремно за кључне сегменте прославе 17. века од доношења Миланског едикта.

Медијана ће тако коначно бити отворена за домаће и стране туристе, који се у години обележавања јубилеја у Нишу очекују у великом броју.

Реконструкција Медијане ће омогућити широкој публици и стручњацима да виде 1.000 квадратних метара подног мозаика као и зидне слике у једном делу виле, које су по степену очуваности јединствене у нашој земљи.

<http://www.edictofmilan2013.com/> ■■■

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

ВАТИКАН

Нови папа

„Папа нових видика“ – тим речима су водеће европске новинске агенције прокоментарисале избор новог папе Фрање. У медијима се истиче његова једноставност и спонтаност те папина близкост са сиромашнима.

На првој јавној аудијенцији, у суботу 16. марта, папа је примио више хиљада новинара и осталих медијских радника. Захваливши им се за извештавање, у кратком говору је подсетио на важну улогу средстава друштвене комуникације у друштву и у Цркви.

Папа се затим осврнуо на разлоге зашто је изабрао име Фрања. Наиме, када су у конклави гласачки листићи пребројани и када је било јасно да је изабран нови папа, кардинали су почели аплаудирати, а кардинал Умис (Hummes) је новоизабраног папу загрлио, пољубио и рекао: „Не заборави сиромашне“.

„Одмах сам се сетио Св. Фрање Асишког“, рекао је папа новинарима, додајући да је Св. Фрања човек мира, човек сиромаштва, човек очувања свега створенога. „О, како бих желео Цркву која је сиромашна и за сиромашне“, рекао је папа Фрања новинарима.

ЗАПАДНА ХЕМИСФЕРА

Васкрс по григоријанској пасхији

Римокатоличка црква, англиканци, протестанти и остали западни хришћани који датум Пасхе рачунају према григоријанској пасхији, ове године највећи црквени празник – Васкрсење Христово – прослављају 31. марта, док у оним црквеним заједницама које датум Васкрса рачунају према старијем начину, односно у по-

КЕНТЕРБЕРИ

Устоличен нови Архиепископ кентерберијски

Као 105. архиепископ кентерберијски и поглавар Англиканске заједнице са 85 милиона верника, 21. марта 2013. године, у средњовековној катедрали у Кентерберију устоличен је Јустин Велби (Justin Welby). Присуствовало је око 2.000 гостију из света религије, политike и културе.

Обреду је у име Круне присуствовао принц од Велса престолонаследник Чарлс са војводицом од Корнвола Камилом, а у име Владе британски премијер Дејвид Камерон. Православне помесне Цркве су такође изаслале своје високе представнике – Митрополит британско-тијатирски Григорије представљао је Цариградску Патријаршију, Митрополит волоколамски Иларион дошао је у име Патријарха московског и све Русије Кирила, а Епископ британско-скандинавски Доситеј у име Патријарха српског Иринеја и Српске Православне Цркве.

У име папе Фрање свечаном чину је присуствовао кардинал Курт Кох, председник Папског већа за јединство хришћана, као и римокатолички надбискуп вестминстерски. Заступљене су биле и мање хришћанске Цркве и верске заједнице, као и друге религије.

Архиепископ Јустин (Велби) је изабран крајем прошле године, а његово постављање је потврдила краљица Елизабета Друга. Велби је рођен пре 57 година. Студирао је философију и теологију на елитном Универзитету Итон, свештеник је од 1993, а бискуп од 2011. године. Ословљава се са Његовом Милост.

Српска Православна Црква негује добре односе са Црквом Енглеске, посебно од Првог светског рата кад је у колеџу у Кадздану (недалеко од Оксфорда) устројила богословију за оне српске младиће-богослове који су, захваћени ратним вихором, доспели на солунска поља и одавде пребачени у Енглеску да заврше започето школовање. Међу овим богословима налазили су се Јустин Поповић, Јелисије Андрић, потоњиprotoјереј-ставрофор Коста Луковић, архијерејски намесник Града Београда... Англиканска црква је за потребе ових богослова штампала *Службеник* и *Требник* – оба на црквенословенском, и *Молитвеник* на српском с предговором тадашњег надбискупа кентерберијског Џефрија. Са Англиканском црквом Православна Црква води богословски дијалог.

Извор: Информативна служба СПЦ

месним Православним Црквама, као и древноисточним (дохалкидонским) православним црквама, у којима се Васкрс празнује по источној (александријској) пасхији, траје Васкршњи пост.

Но, постоје и изузети од овог правила: тако Финска Православна Црква Васкрс прославља када и западне цркве, одређујући датум празника према григоријанској пасхији, а с друге стране греко-католици и остале заједнице ис-

точног обреда у заједници са Римом Васкрс делом прослављају по григоријанском а делом по александријском рачунању. Од ове године, према одлуци Скупштине бискупâ римокатоличког ординаријата у Светој Земљи из октобра 2012. г., и римокатолици из Свете Земље ће највећи хришћански Празник прославити по александријској пасхији.

Овом одлуком нису обухваћени само римокатолички верници

који живе у Јерусалиму и Витлејему – они ће и даље чувати григоријанску пасхалију. Овај изузетак објашњен је с једне стране чињеницом постојања различитих конфесија на истим светим местима, а са друге стране – жељом римокатоличких ходочасника у Јерусалиму да Васкрс прослављају у исто време када се то чини и у њиховој домовини.

До шеснаестог века источни и западни хришћани израчунавали су датум Васкрса сагласно заједничкој Александријској пасхалији. Током реформе календара папе Григорија XIII (1682/3. године), промењени су датуми непокретних празника, као и пасхалија. Латинска Црква одмах је прихватила реформу. Протестантске заједнице су најпре изразиле одлучно неслагање, али су доцније ипак прешли на григоријански календар.

МОСКВА У спомен на Митрополита Антонија

Фонд „Духовно наслеђе Митрополита сурошког Антонија“ и Дом руског зарубежја „Александар Солжењицин“ најављују да ће у Москви, 13–15. септембра 2013. године, бити одржана Четврта међународна конференција посвећена наслеђу Митрополита Антонија Блума.

Тема овогодишње конференције је „Научи да би видео“. Излагања са скупа ће касније бити публикована у виду зборника радова са конференције.

Претходна, трећа међународна конференција посвећена Митрополиту Антонију Блуму одржана је у другој половини септембра 2011. г. и на њој су се окупили истраживачи из Русије, Велике Бри-

таније, Француске, Грчке, Украјине... Ове године се очекује још више учесника из још више земаља.

Организатори потенцијалне учеснике конференције позивају да пошаљу своје радове... Више информација о овој конференцији може се пронаћи на веб-адреси <http://www.mitras.ru/>.

САД

Филмови на библијске теме

Како преноси Танјуг, Холивуд је пронашао нову књигу коју ће претворити у блокбастер – Свето Писмо. Планирано је да током 2013. и 2014. године буде снимљено више филмова са библијском тематиком. Тако, Дарен Аронофски режира филм о праоцу Ноју, са Раселом Кроуом у насловној улози. Студио „Фокс“ ради на филму о Мојсију; компанија „Ворнер“ такође припрема још један филм о Мојсију. Фilm под насловом „Излазак“ режираће Ридли Скот, а снимаће се и филмови о Пресветој Богородици („Лајонсгейт“), као и о Понтију Пилату и Каину и Авељу...

Остаје да се види како ће хришћани и Јевреји прихватити адаптације светописамских приповести...

САД

„У Бога верујемо“

Након тужбе највеће америчке асоцијације атеиста – Фондације „Ослобођење од вере“ (Freedom From Religion Foundation), поднете против Министарства финансија САД (United States Department of the Treasury), амерички суд разматраће питање да ли фраза „In God We Trust“, која се налази на свакој америчкој новчаници, крши Устав САД.

Невладина организација затражила је да се са свих америчких

новчаница уклони реченица „У Бога верујемо“ – јер она представља увреду са све који не верују у Бога. Они тврде да је незаконито и противуставно наметање вере и верских појмова неверницима.

Ово није први пут да неке америчке невладине организације улажу протесте због постојања наведене реченице на америчким новчаницама. Један становник Сан Франциска је 2010. године поднео тужбу против ове реченице тврдећи да су му угрожена основна грађанска права, али његова тужба није имала никаквог епилога. Синтагма „У Бога вјерујемо“ је 1956. године изабрана као национални слоган, 1964. године је уgravирана на кованицама, а 1967. године је већ била на свим новчаницама.

Једна јавна анкета из 2003. године показује да више од 90 процената америчког становништва подржава њено постојање на америчким новчаницама, док је само три процента било против њеног постојања на новчаним апоенима.

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Симпозион о новозаветној текстологији

Половином марта ове године на Универзитету у Бирмингему одржан је симпозион посвећен проблемима новозаветне текстологије, који је трајао три дана.

Организатори овог научног скупа су Институт за текстолошка истраживања и Виша школа философије, богословља и религије Универзитета у Бирмингему. Тема овог симпозијума је била „Традиција преношења текстова Новог Завета: ризнице новог и старог“.

У раду симпозијума учествовали су библисти и лингвисти из више научних центара и образовних установа из Велике Британије, САД, Немачке, Швајцарске, Аустрије, Јапана... Излагања учесника симпозијума биће објављена као зборник.

Извор: <http://www.bogoslov.ru/>

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

У ЕПАРХИЈИ СЛАВОНСКОЈ Посета цетињске богословије

Дана 9. марта 2013., четврти разред Богословије Св. Петра Цетињског са Цетиња посјетио је манастир Рођења Св. Јована Крститеља у Јасеновцу, потом Меморијални музеј Јасеновац, а напосљетку ученици су имали прилику и видјети сами споменик, Цвијет. Свету Литургију је служиоprotoјереј-ставрофор Ђорђе Теодоровић, парох пакрачки уз саслужење protoјереја-ставрофора Драгана Антонића, пароха из Нove Градишке и ђакона Милана Томашевића. Појање цетињских богослова милозвучно је испуњавало сводове манастирске цркве. У име Епископа славонског Г. Саве присутне је поздравио о. Ђорђе, пожељевши им добро дошлију у Епархију славонску представивши им укратко историју Епархије и значај Јасеновца за Српску Православну Цркву. По обиласку Меморијалног музеја заједно смо отишли до споменика где је одслужен мали помен. Нека и ова посјета будућим свештеницима, теолозима, вјероучитељима, буде на духовну корист, да спознаја Јасеновца живи у њиховим срцима и да увијек у молитви буду са Новомученицима јасеновачким!

Извор: Епархија славонска

У ЕПАРХИЈИ ТИМОЧКОЈ Стигла помоћ

Средином марта у просторије ЦО Зајечар стигла је хуманитарна помоћ из Архиепископије београдско-карловачке, намењена становништву Зајечара пострадалом у недавним поплавама. Уз благослов Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, Верско добротворно старатељство

У КИСТАЊАМА

Напад на ученике Богословије

У недељу, 17. марта 2013., у поподневним часовима у Кистањама се десио немили догађај у којем су од стране мештана Кистања – Јањеваца физички нападнути ђаци Богословије Света Три Јерарха у манастиру Крки. У своје слободно време ђаци Богословије су се упутили према селу Кистању одакле је наишао аутомобил из кога су се чули повици увредљивог садржаја и претње. Потом се аутомобил на кратко удаљио, да би се затим после десетак минута возило вратило и препречило пут младим богословима. Из њега су изашла четири младића стајности око петнаест година, претећи и увредљиво узвикујући да ђаци не могу и неће доћи до Кистања. Претили су и да ће позвати своје старије другове, што су и учинили. Из правца насеља Јањево дошли су момци старости око двадесет и пет година са бејзбол палицама и металним шипкама, те су физички насрнули на ђаке наше Богословије. Богослови су покушали да мирним разговором избегну сукоб, међутим један од нападача је бејзбол палицом ударио ученика богословије М. С. по лицу и нанео му теже телесне повреде, због чега је хоспитализован у хитној помоћи у Шибенику. Након тога, избила је општа туча у којој је осам ђака богословије задобило лакше телесне повреде.

Управа Богословије у Крки најоштрије осуђује овај немили догађај, јер он није ничим изазван. Овим бруталним нападом на богослове тренутно је нарушена безбедност и нормалан рад Богословије Света Три Јерарха у манастиру Крки. Мотив за овај инцидент може бити и јесте једино и искључиво верска и национална мржња. Најискреније се надамо да ће надлежне државне институције Републике Хрватске почињиоце овога небивалог злодела привести правди и адекватно казнити. Овај мартовски погром богослова из Крке доживљавамо као велики крст и страдање, али се као православни хришћани морамо молити Богу за починиоце овога злог дела који Хрватску не води према Европи, него према најмрачнијим периодима људске цивилизације.

Извор: Епархија далматинска

АЕМ успело је да са верним народом, у року од недељу дана, скупи помоћ која се састоји од две тоне хране и санитарних средстава, велике количине гардеробе и помоћи у новцу од 372.500 динара. Помоћ је свештенству ЦО Зајечар предао јереј Владимир Марковић, секретар ВДС-а који је том приликом изразио задовољство што се народ одазвао на позив Цркве и свако према својим могућностима у време Часног поста показао хришћанску љубав према онима који су у невољи. Црквена општина Зајечар је одмах, након што је у поплавама пострадало око 1.000 кућа у овом граду, покренула акцију скупљања помоћи. Акција се реализује у сарадњи са зајечарским Црвеним крстом. Новчану помоћ можете уплатити на жиро-рачуун Црквене општине Зајечар број

160-131997-39 Banca Intesa са назнаком: помоћ за поплављене.

Инфо-служба ЦО Зајечар

У ВАЉЕВУ

Обнављање библиотеке и ризнице храма

У четвртак, 14. марта ове године, у Парохијском дому Цркве Покрова Пресвете Богородице свечано су отворене преуређена библиотека и ризница. Обраћајући се присутним, старешина цркве protoјереј-ставрофор Драган Алексић, укратко је представио највредније и најстарије књиге и црквене предмете које су изложени у новој поставци.

Извор: Епархија ваљевска

У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Посета немачког амбасадора

Његово Преосвештенство Епископ нишки Г. Јован примио је

15. марта 2013. године у посету г. Хајнца Вилхелма, амбасадора Немачке у Србији. Сусрет Владике и амбасадора уприличен је у Храму Светог Пантелејмона у Нишу. У једночасовном топлом разговору саговорници су разменили важне мисли о историји храма, значају Нишке епархије у историји и даљи ток прославе јубилеја 1700. година Миланског едикта, као и до-приносу Немачке тој прослави.

Извор: Епархија нишка

У ХРВАТСКОЈ, БИХ И ИТАЛИЈИ Владика Иринеј у радним посетама

Манастир Рмањ – Епископ бачки др Иринеј Буловић боравио је у посети Светониколајевској обитељи манастира Рмањ 13. и 14. марта 2013. године. У пратњи Његовог Преосвештенства био је јеромонах Исихије, сабрат манастира Ковиљ. Домаћин, Епископ бихаћко-петровачки Хризостом, дочекао је Епископа бачког Иринеја у Епископији у Босанском Петровцу.

Манастир Крка – У четвртак, 14. марта, Епископ бачки Иринеј је посетио Епархију далматинску. Доксологија Епископу Иринеју служена је у манастиру Крки, где га је бираним речима поздравио Епископ далматински Фотије. Владика Иринеј је захвалио Епископу Фотију и свим присутним професорима и ученицима Богословије на срдачном дочеку и пријему рекавши да се као члан Светога Синода, који је задужен за просвету у Српској Православној Цркви, радује успешном раду Богословије Света Три Јерарха, као и очувању преображеног црквеног предања и обнови светиња ове древне апостолске Епархије.

Карловац – У петак, 15. марта, Владика бачки Иринеј се сусрео са Епископом горњокарловачким Герасимом у Епископији у Карловцу. Епископ бачки Иринеј је, у пратњи домаћина, посетио Саборни храм Светог Николаја у Карловцу, а затим и зграду парохије и Епархијског

Апел за помоћ

Свештеник Владимир Живковић из Бечмена има 33 године, отац је троје деце. О. Владимир је оболео од акутне мијелоидне леукемије и потребно му је клиничко лечење комбинованим хемиотерапијом које ће трајати око три недеље.

За одлазак и лечење потребно је прикупити 20.000 евра за хемиотерапију, док је за трансплантију коштане сржи потребно додатних 130.000 евра.

Епархија сремска покренула је акцију прикупљања средстава, а Епископ сремски Г. Василије је за прикупљање средстава овластио јереја Сретена Лазаревића, пароха румског (моб. 063426624).

двора минирањог у току последњих ратних дешавања. У току братског разговора о животу Цркве, Епископ горњокарловачки Герасим је упознао Владику Иринеја о духовном стању српског народа на подручју Епархије горњокарловачке.

Загреб – У суботу, 16. марта 2013. године, Митрополит загребачко-љубљански Јован примио је у посету Епископа бачког Иринеја. Митрополит Јован је упознао Епископа Иринеја са стањем наше Цркве и верног народа на простору Митрополије загребачко-љубљанске. Том приликом Владика Иринеј је поклонио Митрополиту Јовану архијерејску патерицу.

Трст – У недељу 17. марта, у Храму Св. Спиридана, Св. Литургију су служили јеромонах Исихије, сабрат манастира Ковиљ и протонамесник Владан Симић секретар Епископа бачког и вршилац дужности секретара Епархије аустријско-швајцарске. Епископ Иринеј је присуствовао Св. Литургији и том приликом је надахнутом беседом поучио окупљени народ говорећи о суштини и значају поста. После Литургије, Владика је

благословио почетак рада изборне Скупштине на којој је изабран нови одбор Црквене општине у Трсту. Овај целокупан догађај је, по речима архијерејског намесникаprotoјереја-сатврофора Рашка Радовића, од великог значаја за нашу црквену заједницу у Италији која у унапређењу своје делатности велику подршку има у духовном подстицају Владику бачког Г. др Иринеја, администратора Епархије аустријско-швајцарске.

Извор: Инфо служба СПЦ

У ВУКОВАРУ

Семинар за вероучитеље

Под покровitelјством Агенције за васпитање и образовање из Осијека и Катихетске канцеларије Епархије осјечкопољске и барањске, 23. фебруара 2013. г., у Вуковару је одржан стручни семинар за вероучитеље Православне веронавuke. Тема семинара била је: „Пријема Блумове таксономије знања у настави Православне веронавuke“. Предавање о једном од најкоришћенијих теоретских оквира за планирање, припрему и вредно вање образовања на свим нивоима одржала је проф. гђа Елвира Римац, психолог из Загреба. Стручни скup био је вођен од стране водитељице Агенције за васпитање и образовање Анкице Млинарић и јереја Зорана Мајкића из Даља.

Извор: Ед. осјечкопољска и барањска

Помен Епископу Данилу

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, управе манастира Ваведење и манастира Соколица обавештавају духовна чеда и поштоваоце блаженопочившег Епископа будимског др Данила Крстића да ће се уобичајени годишњи помен и молитвени скуп ове године, уместо последње суботе у априлу, обавити на дан његовог упокојења, у суботу 20. априла 2013. г., након заупокојене Литургије у манастиру Ваведење.

Ана Ђуреиновић (1965-2013)

У недељу, 10. марта 2013. г., после краће болести, уснула је у Господу, у Источном Сарајеву протиница Ана Ђуреиновић. Опижело је служено 11. марта у Војковићима, а служило је 53 свештенника и три ђакона. Овом опроштајном чину присуствовао је велики број пријатеља и поштовалаца покојнице. Од противнице се бесједом опростиоprotoјереј-ставрофор Ранко Билинац.

Ана се родила у Пелагићеву, у породици Бабић, на Ђурђевдан 1965. године. Рођена је као пето дијете и расла је уз три сестре и два брата. По завршеној средњој школи упознала се са младим богословом Чедом Ђуреиновићем. Октобра 1985. су склопили брак. Живот их је водио од Сарајева, преко Калиновика и Војковића – Источно Сарајево. У Војковићима су радили на градњи и фрескописању храма, парохијског дома, спомен капеле. Иако је имала тешку операцију срца прије пет година, занемарила је себе и увијек је говорила: „Само да овај храм буде живи храм, да буде право српско мјесто...“ Протиница Ана је напустила овај светиј тихо и мирно. Молимо се Васкрсломе Христу да помилује противницу Ану и уврсти је међу спасене у Царству своме. Господ који је позвао противницу у Царство своје, нека подари против Чеди, сину ђакону Немањи, кћеркама Милици и Николини, снахи Снежани, сестрама и браћи небеску заштиту и утјеху у превеликом болу. Амин.

Протојереј-ставрофор Ранко Билинац

Бојан Голубовић (1947-2013)

У Словенији се, 16. фебруара 2013. године, изненада, у 66. години живота, упокојио у Господу Бојан Голубовић. Бојан је рођен 23. децембра 1947. године, од оца Димитрија и мајке Надежде у Београду. Свој радни век, пуних 40 година, је провео у ЈАТ-у, као представник ове компаније у Сингапуру и Љубљани.

Најбољи одлазе први; вековима, још много пре него је Христос ходао земљом, стари Грци су имали обичај да кажу: *Која бојови воле, њеја првој позову к себи.* Мој пријатељ и друг Бојан, са којим се данас (а само привремено) опроштамо, већ је тамо; не бојте се за Бојана: његова ће плата бити плата праведника, његова ће душа лебдeti у миру, блаженству и светlosti: ваш муж, отац, деда, комшија, колега и пријатељ је завршио свој земаљски пут са оценама *одлично и посебно се истичи;* исплатио је све дугове, успешно урадио све послове и салдирао пословну књигу са чистом активом.

Поузданог, стрпљивог, добронамерног, изразито вредног и радног Бојана имао сам задовољство, част и привилегију да познајем преко тридесет година. Заједно смо очували Јат-ову зграду у Љубљани, у којој је данас амбасада Републике Србије...

Бојана ћемо сви памтити са лакоћом, као да је и даље ту са нама. Он ће са нама заиста и бити. Он живи и даље у својој деци, Данку и Миодрагу – Данко подиже Стефана и Лазицу према примеру како је отац подигао њега и Микија, а мала Софијица је прва „принцеза-клињеза“, прва представница нежног пола у мушким генерацијама Голубовића. А његовој животној сајтници Гордани – мада одлично знам да ће деца, унуци и снаја, јер су моји Голубовићи права патријархална српска породица, учинити све да јој попуне живот и врате му његов пуни смисао – Гордани ће сваког дана који остаје недостајати њен Боки, њена школска, ђачка, младалачка и девојачка љубав... и поузданi, најближи друг кроз живот преко пола столећа.

Драги мој пријатељу Бојане: лако је било дивити Ти се, тешко ће бити Тебе следити! Свет постане мрачнији, скученији и жалоснији, кад са њега оде светао, ведар и изразито добар човек, као што си Ти. Пренећемо на Твоје најближе све пријатељство које гајимо према Теби. Нека су Ти сви живи и здрави! А Теби, драги мој пријатељу **Небеско насеље и вечна памјат!**

Саша Mrvaljević, Dr sc. iur.

ВАСКРШЊИ САЈАМ

15-28. април 2013.

*У сусрет
Васкрсу*

ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ
књиге, часописи, новине...

ЦРКВЕНИ ПРЕДМЕТИ И РУКОТВОРИНЕ
иконе, крстови, кандила...

ПРЕДАВАЊА
ДУХОВНИ РАЗГОВОРИ
ПРОМОЦИЈА КЊИГА
ДУХОВНА МУЗИКА

ИЗДАВАЧКА ФОНДАЦИЈА
Српске Православне Цркве
Архиепископије
боградско-карловачке

Место одржавања
Зграда Вазнесењске цркве,
Краљице Наталије 76, Београд
Радно време сајма: од 10 до 20 часова
недеља од 11 до 20 часова

Документа: РЕПУБЛИКА СРБИЈА ШАДА – КАНЦЕЛARIЈА ЗА САЈАМУ С ЦРКВАМА И ВЕРСКИМ УДЕЛНИЦАМА

Медијска подршка

БЕСЕДА

ПРАВОСЛАВЉЕ

РЕД

БИЛЕТНІЕ НОВОСТИ

РТС

ПОЛИТИКА

Српска диласпора

СЛОВО

ЛЕЧАТ

СНС

Каменорезачка радионица Јаспис и Сард

Цара Душана бр. 2, Аранђеловац
<http://www.jaspisisard.co.rs/>
064/1938710

Све за цркве – од камена:

- иконостаси
- подови
- свети престоли
- розете
- крстови, споменици
- горња места, синтроноси...

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светоносавско звонице	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија

1. ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНО – у Руса, Грка и Светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: **са програмирањем** и откуцањем часова и четвртина, а по избору и **даљинским управљањем**.

ПРЕДНОСТИ : 1.1. Звоњење не потреса звоник; 1.2. Знатно више звона стаје у исти простор; 1.3. Укључењем, односно искључењем, звоњење одмах почне, односно престане; 1.4. Качење звона је простије и знатно јефтиније; 1.5. Потрошња ел. енергије је нижа; 1.6. Ако престане ел. напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити; 1.7. Са више звона у хармонији, могу се ручно, али и програмирани изводити мелодије – без додатних чекића и ел. магнета. Најсвежије: манастири Жича, Копорин; храм у С. Паланци.

2. **ОБНОВА** старих, механичких, од историјског значаја часовника

3. **ЧАСОВНИЦИ** нови и тачни – сами се пребацују на „зима-лето“ време.

Скуп аутора „ЖЕЛ-МИР“

САЈТ: zelmir.atspace.com;

EMAIL: szeljko7@gmail.com

Телефони: 026/312 752 и 065/920 5 851; 064/20 80 145